

DOBŘÁ VÍRA A MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ SMLOUVY

ZDENĚK NOVÝ

Masaryk University, Faculty of Law, the Czech Republic

Abstract in original language:

Tento příspěvek nabízí pohled na úlohu dobré víry ve smluvních vztazích mezi mezinárodními obchodníky. Dobrou víru lze obecně chápat jako povinnost smluvních stran brát na sebe ohled, spolupracovat, jednat vzájemně otevřeně a bez lstivých úmyslů. Příspěvek vychází z hypotézy, že co se rozumí dobrou vírou, závisí na právních pravidlech, jimiž se řídí smlouva. Proto povinnosti stran plynoucí z dobré víry rovněž závisejí na právu rozhodném pro smlouvu. Cílem příspěvku je dokázat neexistenci autonomního standardu dobré víry v mezinárodních obchodních smlouvách.

Key words in original language:

Dobrá víra; mezinárodní obchodní smlouva; Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT; Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží; kontinentální právo; Common law; Právní srovnávání; Lex mercatoria.

Abstract:

This paper offers a view on the role of good faith in international commercial contracts. Good faith encompasses a respect for the interests of other contractual party, cooperation between parties, open dealing and a lack of malicious intention. This paper departs from the hypothesis that what is meant by good faith depends on legal rules which apply to a contract. Thus, at the end of the day parties' obligations stemming from good faith depend on legal rules applicable to it. Therefore, it is argued that there have been no autonomous standard of good faith which applies to all contract regardless of legal rules which govern respective contract.

Key words:

Good Faith; International Commercial Contract; The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts; The UN Convention on International Sale of Goods; Civil law; Common law; Legal comparison; Lex Mercatoria.

1. ÚVOD

Francouzský právník *René Demogue* vyslovil myšlenku, že smlouva je „malým společenstvím, kde každý musí pracovat vstříc společnému cíli, který je souhrnem (nebo ještě více) individuálních cílů sledovaných každým [ze smluvních partnerů].“¹ Další významný francouzský jurista *Jean Carbonnier* naopak vtipně poznamenal, že „v době, kdy se již

---

¹Citováno dle Fabre-Magnan, M. *Les obligations*. Paris: PUF, 2004, s. 76: «une petite société où chacun doit travailler dans un but commun qui est la somme (ou davantage), des buts individuels poursuivis par chacun[...]». Pokud dále není uvedeno jinak, všechny překlady provedl Z. N.

*manželství proměnilo snad až přespříliš ve smlouvu, někteří sní o proměně všech smluv v manželství.*²

Oběma těmito názorům je společné, že vyjadřují postoj autorů ke smluvnímu právu. Zatímco Demogue prosazuje altruistickou koncepci smluvního práva, Carbonnier již zdaleka není tak přesvědčen o zohledňování vzájemných zájmů smluvních stran a jejich „společném“ cíli.

Oba zmíněné názory nicméně spojuje jeden společný znak - reagují na fenomén dobré víry v soukromém právu. Dobrá víra je ztělesněním určité míry solidarity a spolupráce mezi smluvními stranami. Z toho se nabízí, že dobrá víra znamená omezení smluvní svobody stran. Dobrá víra reflektuje morální standardy dodržované v dané společnosti a daném čase (státě). Obvykle se ztotožňuje s čestností, slušností, loajalitou, důvěrou apod.³

Dobrá víra je *otevřená právní norma*, která ve své dispozici obvykle stanoví, že smluvní strany musejí jednat, např. při plnění smlouvy v souladu s dobrou vírou.⁴ Dobrá víra však neobsahuje sankci za jednání v rozporu s její dispozicí. Vzhledem k tomu, že ve formulaci typu „*smluvní strany musejí plnit smlouvu v dobré víře*“ nelze nalézt konkrétní sankci, je na orgánu aplikujícím právo v konkrétním případě, aby tuto sankci dovodil.⁵

Tento příspěvek se zabývá úlohou a funkcemi dobré víry v mezinárodním prostředí. Příspěvek analyzuje vliv dobré víry na práva a povinnosti smluvních stran v mezinárodním obchodu. Je nesouhlasnou reakcí na nekritické názory o existenci jednotného autonomního standardu dobré víry v mezinárodním obchodu a její údajné všudypřítomnosti.⁶ Cílem tohoto příspěvku je ukázat, že existence obecně přijímaného standardu dobré víry ve smluvním právu v mezinárodním obchodu není tak zřejmá, jak by se na první pohled mohlo zdát. Standard dobré víry, vůči němuž se poměřuje chování smluvních stran, totiž závisí na právu či právních pravidlech, která se aplikují na konkrétní smlouvu. V následujících řádcích chci nejprve vysvětlit význam a původ dobré víry. Následně bych rád představil metodologii, která by měla sloužit k ověření předběžné hypotézy, že neexistuje jednotný a autonomní standard dobré víry ve smluvním právu v mezinárodním obchodu.

---

²Citováno dle op. cit. v předchozí pozn., s. 72: «qu'à une époque où le mariage s'était trop transformé en contract, certains aient rêvé de transformer tout contrat en mariage.»

³ Srov. Hesselink, M. *Good Faith*. In Hartkamp, A., Hesselink, M., Hondius, E., Joustra, C., Du Perron, E. *Towards a European Civil Code*. Hague/Boston/London: Kluwer, 1998, s. 288.

⁴ Srov. Hesselink, M. Tamtéž, s. 288; Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.) *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge: CUP, 2000, s. 31.

⁵ Srov. pozoruhodný čl. III.- I:103 odst. 3 tzv. Draft Common Frame of Reference, která stanoví, že „porušení povinnosti [jednat v souladu s dobrou vírou] nedává vzniknout přímo právním následkům nesplnění povinnosti, ale může zamezit osobě, která porušila smlouvu, ve výkonu práva nebo trvání na právu, právním prostředku ochrany nebo právní obraně, kterou by tato osoba jinak měla.“ Citováno z Von Bar, Ch., Clive, E., Schulte-Nölke, H.(eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference. Interim Outline Edition*. Mnichov: Sellier, 2007.

⁶ Srov. např. Bonell, M. J. *An International Restatement of Contract Law. The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. 3rd. Ed. Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2005, s. 128.

2. POJEM A PŮVOD DOBRÉ VÍRY

České sousloví „dobrá víra“ nalézá své protějšky téměř ve všech evropských jazycích. Její etymologický původ je v latinském *bona fides*.⁷ Její kořeny potom spočívají v římském právu.⁸ Svě uplatnění nalezla především v rozhodování préтора v rámci tzv. *iudiciae bonae fidei*, která mu umožňovala reagovat na tvrdosti tehdejšího *iuris civili*.⁹ *Bona fides* od počátku svého vzniku ztělesňovala mravy předků, které je potřeba za každých okolností ctít a dodržovat. Měla a stále má velice blízko k ekvitě a obecněji ke spravedlnosti.¹⁰

Ve středověku zaujímal dobrá víra místo v myšlení jednak kanonických právníků, jednak se o ní hovoří v souvislosti s tzv. středověkým *lege mercatoria*, tj. právem středověkých obchodníků.¹¹ V tomto období byla dobrá víra ztotožňována se zásadou *pacta sunt servanda*.¹² To znamená, že v dobré víře jednal ten, kdo dodržoval své sliby a dané slovo.¹³

V následujících obdobích se dobrá víra dostala v rámci recepce římského práva až do národních kodifikací, kde nabyla jednak specifického obsahu vzhledem ke společenským podmínkám té které země, jednak vzhledem k jazykovým variacím jazyků těchto zemí, vycházejících z *bonae fidei*. Tak se pro dobrou víru používá pojmu *bonne foi* ve Francii a *buona fede* v Itálii.¹⁴ V dalších právních řádech není ovšem etymologický základ dobré víry tak zřejmý. Němčina používá pojmu *Treu und Glauben* a nizozemština pak *redelijkheid en billijkheid*. Angličtina pak obsahuje pro dobrou víru výraz „*good faith*“. Na tomto místě je však potřeba upozornit na skutečnost, že pod těmito názvy se mohou skrývat zcela odlišné představy o tom, co dobrá víra ztělesňuje a implikuje v konkrétním právním řádu.

Nadto některé právní řády jako např. německý či švýcarský obsahují ještě jiné jazykové vyjádření pro dobrou víru – *Guter Glaube*.¹⁵ Zde se dostáváme k jednomu z hlavních bodů, který je potřeba vysvětlit. Dobrá víra v kontextu smluvního práva není subjektivní stav jednající osoby k právním následkům jeho chování (*Guter Glaube*), nýbrž objektivní

---

⁷ Srov. např. Skřejpek, M. *Poodkryté tváře římského práva: příspěvek k aplikaci „Principů“ E. F. Smidaka*. Praha: Havlíček Brain Team, 2006, s. 100; Zimmermann, R., Whittaker, S.(eds.). Op. cit. v pozn. 4, s. 63 et seq.

⁸ Srov. Zapletal, J. *Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu*. Právní rozhledy, 2006, č. 2, s. 61.

⁹ Srov. mezi jinými Grosso, G. *Scritti Storico Giuridici. Tomo III. Diritto Privato. Persone. Obligazioni. Successioni*. Torino: G. Giapichelli editore, 2001, voce „Buona fede (premesse romanistiche).“

¹⁰ Srov. Hurdík, J. *Dobrá víra*. Právník, 2007, č. 5, s. 567-568.

¹¹ K dobré víře v myšlení kanonických právníků srov. Gordley, J. *Good Faith in the Medieval Ius Commune*. In Zimmermann, R., Whittaker, S.(eds.). Op.cit. v pozn. 4, s. 95 et seq. K dobré víře jako součásti středověkého *legis mercatoriae* srov. tamtéž, s. 17-18.

¹² Gordley, J. L.c.

¹³ L.c.

¹⁴ Srov. čl. 1134 odst. 3 *Code Civil* a např. čl. 1337 *Codice Civile*.

¹⁵ Srov. Hurdík, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 117.

požadavek poctivosti chování subjektu v soukromoprávních vztazích (*Treu und Glauben*).¹⁶ Ve výsledku tedy ne vždy, kdy subjekt je přesvědčen o tom, že jednal v dobré víře, naplnil požadavek objektivního standardu dobré víry neboli poctivosti.¹⁷ Subjektivní význam dobré víry je používán mimo jiné ve smyslu jedné z podmínek pro vydržení nebo v případě nabytí věci v dobré víře od nevlastníka.¹⁸ V závazkovém právu je vyžadováno dodržování objektivního standardu dobré víry.¹⁹ Proto se v následujících řádcích hovoří pouze o dobré víře v jejím objektivním významu.

Dobrá víra je pojem, který lze jen obtížně definovat. Nicméně množství definic dobré víry, které byly podány v průběhu minulých staletí, svědčí o tom, že se dobrá víra definovat dá. Např. uznávaný *Black's Law Dictionary* podává tyto definice dobré víry: „stav myslí spočívající v čestnosti přesvědčení a účelu, poctivý přístup k právní povinnosti nebo závazku, dodržování rozumného obchodního standardu poctivého jednání v daném obchodním odvětví nebo absence podvodného úmyslu nebo usilování o nepřiměřenou výhodu.“²⁰ Různí autoři nazývají dobrou víru normou, principem, pravidlem, maximou, povinností, standardem chování, pramenem nepsaného práva a generální klauzulí.²¹ Pravdou však zůstává, že každá z těchto definic zachycuje jen určitý aspekt či aspekty dobré víry, proto naděje na úplnou definici dobré víry je zřejmě marná. Ve skutečnosti je totiž dobrá víra tak trochu vším z tohoto ještě zdaleka neúplného výčtu. V každém případě však dobrá víra je tradičně principem smluvního práva ve většině zemí s kontinentálním právním systémem. Není pochyb ani o tom, že dobrá víra působí jako generální klauzule ve smluvním právu²².

Je také zřejmé, že konkrétní význam dobré víry závisí vždy na konkrétním případě.²³ Dobrá víra poskytuje obecné vodítko pro orgán aplikující právo, aby ji naplnil konkrétním obsahem. Jako nejmýsluplnější se jeví ostenzivní definice dobré víry, tj. ukázka toho, co je v souladu, resp. v rozporu s dobrou vírou na konkrétním případě.

---

¹⁶ Hurdík, J. Tamtéž, s. 115 et seq. ; Alpa, G. *The Age of Rebuilding . Sketches on the New Italian Private Law.* London: British Institute of International and Comparative Law, 2007, s. 132; Fabre-Magnan, M. Op. cit, s. 63.

¹⁷ Srov. Hurdík, J. *Zásady soukromého práva.* Brno: PrF MU, 1997, s. 117; Pelikánová, I. *Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském i českém kontextu.* Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 663.

¹⁸ Srov. § 130 odst. 1 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 446 z. č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Srov. Hesselink, M. Op. cit. v pozn. 3, s. 287.

²⁰ Srov. *Black's Law Dictionary. 2nd Reprint.* St. Paul: West Group, 2007, voce „*Good Faith*“. Srov. také definice podané v Peden, E. *Good Faith in the Performing of Contracts.* Chatswood: Lexis Nexis Butterwoths, 2003, s. 159 et seq.

²¹ Hesselink, M. Op. cit. v pozn. 3, s. 288-289.

²² Srov. Schlechtriem, P. *The Functions of General Clauses, Exemplified by Regarding Germanic Laws and Dutch Law.* In Grundmann, S.- Mazeaud, D. (eds.). *General Clauses and Standards in European Contract Law.* The Hague: Kluwer Law International, 2006, s. 41.

²³ Protože „[p]ar nature, ce devoir de bonne foi est à contenu plastique...“ Citováno z Bénabent, A. *Droit Civil. Les obligations.* 11e édition. Paris: Montchrestien, 2007 , marg. číslo 285.

Z předloženého expozé vyplývá, že dobrá víra představuje omezení smluvní autonomie. Omezení autonomie vůle spočívá v tom, že je dán určitý standard výkonu práv a povinností před vznikem smlouvy, při výkonu práv a plnění povinností ze smlouvy a dokonce i po zániku smlouvy.²⁴

3. METODOLOGIE

Smlouvy v mezinárodním obchodu vykazují mezinárodní prvek.²⁵ Je tedy nasnadě otázka rozhodného práva pro smlouvu. Tato otázka je klíčová, protože rozhodné právo určuje, jaká jsou práva a povinnosti stran. Za předpokladu, že se existují rozdíly mezi právními řády a neexistuje zde tedy jednotné právo pro celý svět, pak vliv dobré víry na smluvní vztah s mezinárodním prvkem závisí na tom, který *právní řád* nebo *právní pravidla* se na smluvní vztah aplikují.²⁶

---

²⁴ Srov. Zimmermann, R, Whittaker, Op. cit. v pozn. 4, s. 24.

²⁵ K významu mezinárodního prvku srov. Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI, 2006, s. 178.

²⁶ Je třeba rozlišovat „právní řád“ a „právní pravidla“, protože, jak bude ukázáno dále, na smlouvu s mezinárodním prvkem nemusí být nutně aplikován pouze národní právní řád, ale také mezinárodní smlouva nebo např. nestátní prostředky regulace smluv jako Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT nebo (ačkoliv v menší míře) Principy evropského smluvního práva. Již na tomto místě chci předejít případné kritice, že tato Zásady UNIDROIT (dále jen „UPICC“) nebo Principy evropského smluvního práva (dále jen „PECL“) nemají atributy pozitivního práva, a proto se nejedná o pravidla „právní“.

Nicméně UPICC nebo PECL pokud jsou volním projevem stran inkorporovány do smlouvy (tzv. materiální volba práva) a neodporují-li právu jinak rozhodnému, závazně regulují práva a povinnosti stran. Jejich závaznost plyne ze dvou nutných předpokladů. Za prvé, právo rozhodné musí umožňovat jejich inkorporaci do smlouvy. Druhým předpokladem závaznosti UPICC nebo PECL je autonomní projev vůle smluvních stran vyjadřující, že strany chtějí, aby se jejich smlouva řídila těmito nestátními prostředky regulace smluv.

Problematičtější otázkou je, zda strany mohou výběrem UPICC nebo PECL vyloučit zcela aplikaci kogentních norem práva jinak rozhodného. Podle mého názoru je v tomto případě namístě diferencovat následující situace. Za prvé je zřejmé, že obecné soudy budou aplikovat přednostně kogentní normy, i když si smluvní strany zvolily pro smlouvu UPICC nebo PECL. Ve výsledku tedy nebudou aplikována ta ustanovení UPICC nebo PECL, která odporují kogentním normám práva jinak rozhodného. Jiná situace však *může* nastat, pokud smlouva obsahuje rozhodčí doložku a spor bude rozhodovat mezinárodní rozhodce nebo mezinárodní rozhodčí soud. V tomto případě není vyloučeno, že výběr UPICC nebo PECL jako plnohodnotného práva pro smlouvu bude brán v potaz a z aplikace budou vyloučeny kogentní normy práva jinak rozhodného. Toto konstatování se však nedá zcela zobecnit, protože i mezinárodní rozhodci jsou si vědomi, že kogentní normy ztělesňují veřejný zájem, proto některé právní předpisy veřejného pořádku budou aplikovat i v tomto případě. Je nutno vzít v úvahu, že rozhodčí nález, který posvědí vyloučení kogentních norem práva jinak rozhodného, nemusí být vykonatelný (zejména pak ve státě, jehož kogentní normy byly vyloučeny).

Vyloučení kogentních norem bude zřejmé bezproblémové, pokud si strany zvolily rozhodování na základě ekvity neboli tzv. „*ex aequo et bono*“, tedy tam, kde se neaplikuje právo jako takové, ale „subjektivní cítění spravedlnosti“ rozhodce. Vyloučení účinků kogentních norem ve prospěch aplikace UPICC nebo PECL není, podle mého názoru, nemožné ani v rámci tzv. *l'amiable composition*, kdy se má rozhodce při rozhodování primárně držet smlouvy (v níž jsou inkorporovány UPICC nebo PECL) a je mu umožněno měnit účinky kogentních norem.

Na smluvní vztahy v mezinárodním obchodu se nejčastěji aplikují národní právo, Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (dále jen „Vídeňská úmluva“ nebo „úmluva“) a Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (dále jen „UPICC“).

Abychom zjistili, co se rozumí dobrou vírou ve smluvních vztazích v mezinárodním obchodu, je potřeba analyzovat roli a funkce dobré víry v těchto právních rádech a právních pravidlech. Předběžnou hypotézou tedy budiž, že úloha dobré víry v národních právních rádech, Vídeňské úmluvě a UPICC se liší. Pokud se tato úloha liší, pak pojetí dobré víry a s ním spojené právní následky pro práva a povinnost stran mezinárodních obchodních smluv závisejí na právu rozhodném pro konkrétní smlouvu. Jestliže přijmeme tento argument, pak zde není jednotné a autonomní pojetí dobré víry ve smluvních vztazích mezi mezinárodními obchodníky.

Jak bylo řečeno výše, dobrou vírou v právu mezinárodního obchodu nelze analyticky definovat. Z tohoto důvodu při zkoumání úlohy dobré víry ve smluvním právu v mezinárodním obchodu používám funkcionální metodu. Zkoumám tedy dobrou víru prostřednictvím jejích funkcí.

Příčemž je obecně přijímáno, že dobrá víra plní následující funkce:

- Korektivní neboli limitující,
- doplňující,
- interpretační.²⁷

Korektivní neboli limitující funkce je zřejmě nejspornější z hlediska jejího ospravedlnění v obchodních vztazích. Její podstata je dvojí.

Jednak umožňuje limitovat výkon určitých oprávnění ze smlouvy, např. práva na zrušení smlouvy jednou stranou nebo zamezuje šikanóznímu plnění smlouvy. Např. smluvní strany se v pondělí dohodly na dodání pračky prodávajícím v průběhu týdne. V sobotu ve tři hodiny

---

K UPICC srov. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Rome: UNIDROIT, 2004.
K PECL srov. Lando, O., Beale, H.(eds.) *Principles of European Contract Law. Part I and II*. The Hague: Kluwer Law International, 2000.

K právu rozhodnému pro mezinárodní obchodní smlouvy srov. Rozehnalová, N. Op. cit. v předchozí pozn., s. 181 et seq.; K rozhodování v rámci *l'amicable composition* srov. Racine, J. B., Siiriainen, F. *Droit du commerce international*. Paris: Dalloz, 2007, s. 407-408.

Pro komparaci *l'amicable composition* a rozhodování *ex aequo et bono* srov. Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 237.

²⁷ Srov. Hesselink, M. Op. cit. v pozn. 3, s. 290 et seq.; Schlechtriem, P. *Good Faith in German Law and in International Uniform Laws*. Rome: Centro di studi e ricerche di diritto comparato e straniero, 1997 s. 7 et seq.; Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.) Op. cit. v pozn. 4, s. 24-26.

ráno zvoní zvonek v domě kupujícího – prodávající přišel splnit svoji smluvní povinnost.²⁸ Slušnost totiž velí dodat pračku v „normální“ hodinu.

Korektivní funkce dobré víry dále reaguje na situaci, kdy se po uzavření smlouvy natolik změnila rovnováha mezi právy a povinnostmi stran, že se plnění povinností jedné z nich bez jejího zavinění stalo nadměrně obtížným, a to bez jejího zavinění a aniž by to mohla v době uzavření smlouvy předvídat.²⁹ Tato situace, která se nazývá v mezinárodním obchodu *hardship* a v některých právních řádech na ni reagují klauzule *rebus sic stantibus*, nastává zejména v případě dlouhodobých smluv, kdy je někdy těžké v době uzavření předvídat budoucí vývoj na trhu, dostupnost zboží atd.

Doplňková funkce reaguje jednak na mezery v právním předpise, jednak na mezery ve smlouvě.³⁰ Za prvé neexistuje právní předpis, který by předvídal všechny možné v budoucnu vzniklé situace.³¹ Proto zde máme dobrou víru jakožto generální klauzuli, která může sloužit jako základ pro reakci orgánu aplikujícího právo na v právním předpise neupravené situace.³² V druhém uvedeném významu dobrá víra může být zdrojem práv a povinností, které nebyly vyjádřeny ve smlouvě (viz další výklad). Může totiž vyvstat otázka typu: může řidič taxi požadovat zaplacení za jeho služby, pokud si zákazník – cizinec objednal cestu ke známému muzeu, o němž taxikář ví, že je toho dne zavřeno a nesdělil to zákazníkovi při nástupu do taxi? Anebo může vyvstat jiná otázka. Pokud si sjednám ve smlouvě s dopravcem, že je povinen doručit věc na určité místo v určitou dobu, zavazuje se tím dopravce doručit věc v pořádku, anebo splnil svoji povinnost i dodáním poškozené zásilky?

Interpretační funkce dobré víry spočívá v tom, že je uloženo orgánu aplikujícímu právo právním řádem rozhodným pro tuto smlouvu, aby ji vykládal v souladu s dobrou vírou.³³ Soudy obvykle nejprve zjišťují společný úmysl stran.³⁴ Často však, zejména pokud již spor existuje mezi stranami nějakou dobu, není možné určit jejich společný úmysl.³⁵ V této situaci interpretace v dobré víře znamená výklad práv a povinností smluvních stran takovým způsobem, jaký by učinila rozumná osoba v postavení těchto stran s přihlédnutím k okolnostem konkrétní smlouvy a obchodním zvyklostem v daném odvětví.³⁶

---

²⁸ Srov. modelový příklad v Zimmermann, R., Whittaker, S. Op. cit. v pozn. 4, s. 322 et seq.

²⁹ Tamtéž, s. 25-26.

³⁰ Srov. Schlechtriem, P. Op. cit. v pozn. 27, s. 9 et seq.

³¹ Srov. Schlechtriem, P. Op. cit. v předchozí pozn., s. 8.

³² Tamtéž, s. 9.

³³ Srov. § 157 BGB.

³⁴ Srov. např. čl. 8 odst. 1 Vídeňské úmluvy.

³⁵ Srov. Kötz, H. s. *Interpretation of Contracts*. In Hartkamp, A., Hesselink, M., Hondius, E., Joustra, C., Du Perron, E. *Towards a European Civil Code*. Nijmegen: Ars Aequi Libri, 1998, 270 et seq.

³⁶ Srov. čl. 8 odst. 2 Vídeňské úmluvy.

V následujícím textu je tedy dobrá víra zkoumána v národních právních řádech, Vídeňské úmluvě a v UPICC z hlediska těchto funkcí. Přitom vycházím z předběžné hypotézy, že dobrá víra plní *rozdílné* funkce nebo *rozsah* těchto funkcí je rozdílný v porovnání národních právních řádů, Vídeňské úmluvy a UPICC. Jestliže tato hypotéza bude prokázána, pak neexistuje jednotné a autonomní pojetí dobré víry v oblasti mezinárodních obchodních smluv, protože dobrá víra plní rozdílné funkce v závislosti na pravidlech, která se aplikují na smlouvu.

4. DOBRÁ VÍRA V NÁRODNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

Mnoho smluv s mezinárodním prvkem se řídí národním právem. Tato skutečnost není nikterak překvapivá, neboť mezinárodní obchodní smlouvy často obsahují volbu národního práva. Tím ale vzniká paradoxní situace. Právní vztah svojí povahou mezinárodní se řídí vnitrostátním právem. Tato skutečnost přináší aplikaci pravidel a principů vnitrostátního smluvního práva na mezinárodní obchodní smlouvu.

Mezi principy smluvního práva v evropských kontinentálních právních řádech patří i dobrá víra. Jak bude ukázáno dále, v každém z těchto právních řádů plní dobrá víra rozdílné funkce, anebo některá z těchto funkcí více dominuje, příp. se aplikují v odlišném rozsahu. Vzhledem k šíři matérie mi jako výchozí bod výkladu budou sloužit německé právo a anglické právo jakožto dva extrémní přístupy k dobré víře. Jestliže v německém smluvním právu sehrává dobrá víra prominentní úlohu, pak v anglickém právu dobrou víru jako princip smluvního práva nenalezneme.

4.1 DOBRÁ VÍRA V NĚMECKÉM SMLUVNÍM PRÁVU

Dobrá víra bývá označována za hlavní zásadu německého závazkového práva.³⁷ Mimoto dobrá víra plní v německém právu úlohu tzv. generální klauzule, tj. obecně formulovaného právního ustanovení, které ponechává široký prostor pro interpretaci orgány aplikujícímu právo a často ztělesňující významné společenské nebo mravní hodnoty. Dobrá víra nenašla v žádném právním řádu tak široké uplatnění jako v právu německém.

Dobrou víru zakotvuje §242 BGB, když stanoví, že „*dlužník je povinen plnit tak, jak vyžaduje dobrá víra s ohledem na zvyklosti.*“³⁸ BGB však obsahuje ještě § 157, kde zakotvuje, že „*smlouvy mají být vykládány v souladu s dobrou vírou s ohledem na zvyklosti.*“

Německé soudy aplikovaly dobrou víru v mnoha případech a německá právní věda posléze vypracovala celý tzv. vnitřní systém dobré víry, zahrnující její nejrůznější specifické projevy v podobě různých zákazů a příkazů, a to v právu soukromém i veřejném, hmotném i

---

³⁷ Srov. Weber, K. (Hrsg.) *Rechtswörterbuch*. München: C. H. BECK, 2007, voce „*Treu und Glauben.*“

³⁸ „Královský“ §242 BGB zní: „*Der Schuldner ist verpflichtet, die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern.*“ Tato formulace byla soudním výkladem rozšířena. Nejenom tedy dlužník, ale i věřitel musí jednat v souladu s dobrou vírou a nejenom při plnění smlouvy, ale i při odstoupení od smlouvy apod. Srov. Zimmermann, R, Whittaker, S. (eds.) Op. cit. v pozn. 4, s. 18 a dále následující výklad v tomto textu. Proto se mylí ten, kdo čte pouze § 242 BGB, když zjišťuje úlohu dobré víry v německém právu. V tomto případě platí okřídlené *quandoque bonus dormitat homerus* i o názoru Viktora Knappa, že se dobrá víra v německém právu vztahuje pouze k plnění dlužníka. Srov. Knapp, V. *Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy*. 1. Vydání. Praha: C.H. BECK, 1996, s. 134.

procesním.³⁹ Byly tedy vytvořeny tzv. *Fallgruppen*, tj. kategorie případů, kdy byla dobrá víra určitým způsobem aplikována.⁴⁰ Tento systém není pochopitelně ani dokonalý ani úplný, nicméně bez něj by nebylo možno pochopit fungování dobré víry v německém právu. Nadto jeho hodnota spočívá v tom, že umožňuje subjektům lépe předvídat, kdy jejich jednání naplňuje standard dobré víry, čili nic.

V souladu s výše uvedenou metodologií, pojednávám o dobré víře v německém právu z hlediska funkce korektivní neboli limitující, doplňující a interpretační.

4.2 LIMITUJÍCÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY

Limitující neboli korektivní funkce dobré víry je v německé právní vědě nazývána jako *Schrankenfunktion*, příp. *Korrekturfunktion*.⁴¹ Jejím obecným posláním je zamezit zneužití práva (tzv. *Rechtsmißbrauch* nebo *unzulässige Rechtsausübung*).⁴² Dobrá víra zde vlastně funguje negativním způsobem.⁴³ Dobrá víra zamezuje výkonu subjektivního práva společensky neakceptovatelným způsobem. Jinými slovy dobrá víra zde slouží jako štít, nikoliv jako meč.

Klasickým případem, který vyjadřuje limitující funkci je zákaz *venire contra factum proprium*.⁴⁴ K tomuto zákazu je možno uvést následující situace, které rozhodovaly německé soudy. Advokát není oprávněn si vyúčtovat za služby více, než slíbil při předchozím jednání s klientem.⁴⁵ Anebo osoba nemůže namítat existenci rozhodčí doložky před obecným soudem, jestliže předtím namítala nepřislusnost rozhodčího soudu.⁴⁶

Jiným případem uplatnění limitující funkce je situace, kdy smluvní strana žádá něco, o čem ví, že bude muset okamžitě vrátit zpátky (tedy *dolo agit, qui petit, quo statim redditurus est*).⁴⁷

---

³⁹ Srov. Hesselink, M. Op. cit. v pozn. 3, s. 190.

⁴⁰ L.c.

⁴¹ Srov. Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *The German Law of Contract*. Oxford: Hart Publishing, 2006, s. 123; Srov. také Heinrichs, H., Diederichsen, U., Putzo, H. et al. *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*. Band 7. München: C. H. BECK, 2005, § 242 BGB, marg. číslo 13.

⁴² Srov. Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *The German Law of Contract*. Oxford: Hart Publishing, 2006, s. 123; Srov. také Heinrichs, H., Diederichsen, U., Putzo, H. et al. *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*. Band 7. München: C. H. BECK, 2005, § 242 BGB, marg. číslo 38-39.

⁴³ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. L.c.

⁴⁴ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. L.c.; Srov. také Zimmermann, R., Whittaker, S.(eds.) *Op. cit.*, s. 25.

⁴⁵ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. Op. cit. v pozn. 41, s. 123.

⁴⁶ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. L.c.

⁴⁷ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. L.c.; Zimmermann, R., Whittaker, S.(eds.) *Op. cit v pozn. 4*, s. 25.

Pokud smluvní strana za určitých okolností neuplatní své právo v delším časovém úseku, takže to vyvolává důvodný dojem, že se strana vzdala tohoto práva, pak dochází k předčasnému zániku tohoto práva (tzv. *Verwirkung*).⁴⁸

Tyto tři případy jsou vyjádřením přesvědčení, že úmysl škodit druhému (*dolus*) jakožto pravý opak dobré víry není přípustný a v žádném případě nemůže být dolůznímu jednání poskytnuta ochrana.⁴⁹

Korektivní funkce dobré víry se dále uplatní v případě, kdy subjekt uplatňuje právo, které nabyl nepoctivým (*unredlich*) jednáním.⁵⁰ Nepoctivé jednání shledal německý soud v situaci, kdy si věřitel zajistil své právo v insolvenčním řízení nepoctivým způsobem.⁵¹

Situace, kdy se uplatní zákaz zneužití práva, nastane také tehdy, pokud smluvní strana sleduje výkonem práva nelegitimní motiv. Proto německý soud rozhodl, že kupující, který odmítne převzít zboží, protože byla porušena určitá podmínka ve smlouvě, jejíž porušení už neexistovalo v době odmítnutí zboží, nejedná v dobré víře.⁵²

Typickým projevem korektivní funkce je otázka tzv. triviálního porušení smlouvy.⁵³ Představme si situace, kdy strana poruší smlouvy nepodstatným či zanedbatelným způsobem. Např. prodávající dodá zboží o pár minut později. V souladu s dobrou vírou kupující nesmí v této situaci jednat jako by bylo splněno vadně.⁵⁴ Toto je samozřejmě jeden z nejvíce sporných bodů aplikace dobré víry, neboť se tím dostáváme k úvahám typu – kolik je „malé“ zpoždění s plněním a co je „triviální porušení“ smlouvy. Německé soudy tento zásah do smluvního vztahu také uplatňují spíše jako *výjimku* než pravidlo.⁵⁵

Poslední situace spočívá ve *způsobu* výkonu práva. Např. dle německého práva společník, který v nevhodný čas vystoupí ze společnosti bez dobrého důvodu, odpovídá za ztrátu tím způsobenou.⁵⁶ Tedy nejenom plnění dlužníkem může být v rozporu s dobrou vírou, ale také výkon práv věřitele.⁵⁷

---

⁴⁸ Srov. Ranieri, F. *Europäisches Obligationenrecht. Ein Handbuch mit Texten und Materialien*. Zweite, erweiterte Auflage. Wien/New York: Springer, s. 669 et seq.

⁴⁹ Zevrubnému komparativní výklad k *exceptioni doli* podává Portale, G. B. *Lezioni di diritto privato comparato. Seconda edizione*. Torino: G. Giappichelli Editore, 2007, s. 156 et seq.

⁵⁰ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *Op. cit. v pozn. 41*, s. 124.

⁵¹ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *L.c.*

⁵² Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *L.c.*

⁵³ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *L.c.*

⁵⁴ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *L.c.*

⁵⁵ Srov. Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A., *Op. cit. v pozn. 41*, s. 125.

⁵⁶ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A., *Op. cit. v pozn. 41*, s. 125 s odkazem na § 723 II BGB.

⁵⁷ *L.c.*

Obdobně korektivní funkce dobré víry sehrává úlohu v tzv. dlouhodobých smluvních vztazích. Tyto smlouvy mohou být ukončeny smluvní stranou jen na základě přesvědčivého důvodu, ačkoliv toto nemá oporu ani v zákoně ani ve smlouvě.⁵⁸

Rovněž doktrína tzv. odpadnutí základu transakce (*Wegfall der Geschäftsgrundlage*) je v německém právu založena na dobré víře.⁵⁹ Jde o situaci, kdy po uzavření smlouvy narušení rovnováhy mezi právy a povinnostmi smluvních stran tak, že plnění jedné ze stran se stalo nadměrně obtížné, a takovéto narušení rovnováhy nešlo předvídat v době uzavření smlouvy. Jde o obdobu institutu *hardship*, který je znám v mezinárodním obchodu (viz také další výklad).

4.3 DOPLŇKOVÁ FUNKCE DOBRÉ VÍRY

Nejprve ze všeho je potřeba říci, že prochází jen velmi plynulá linie mezi doplňkovou funkcí (*Ergänzungsfunktion*) dobré víry a její funkcí interpretační.⁶⁰ Specifikace smlouvy prostřednictvím jejího výkladu totiž může vést ke vzniku nových povinností pro smluvní strany.

Vznik tzv. vedlejších povinností (*Nebenpflichten*) jakožto následek tzv. konstruktivní interpretace v souladu s dobrou vírou je důležitý proto, že toto je často jediný způsob, jak vůbec vyřešit, co bylo smlouvou původně sledováno.⁶¹ Společným jmenovatelem těchto vedlejších povinností je, že se vztahují k plnění hlavních smluvních povinností.⁶² Dobrá víra působí tak, aby strany byly zavázány vzájemně spolupracovat, za účelem zajištění plnění smlouvy.⁶³ V tomto ohledu tedy dobrá víra není ani tak vyjádřením morálních principů, jako spíše nástrojem zajištění ekonomické efektivity transakce.

Lze zmínit následující případy, kdy dochází ke vzniku tzv. vedlejších povinností. Smluvní strana je povinna dodat dokumentaci ke smlouvě, jestliže je nezbytná pro jednání druhé smluvní strany s daňovými úřady.⁶⁴ Dále pokud závisí splnění smlouvy na jednání druhé strany, tato je povinna spolupracovat, např. pokud rozhodnutí správního orgánu ke schválení obchodní transakce závisí na řečeném jednání strany.⁶⁵

---

⁵⁸ Srov. Lando, O., Beale, H.(eds.) *Principles of European Contract Law*. Part I and II. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 117.

⁵⁹ Srov. např. Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.). *Op. cit.* v pozn. 4 , s. 25 et seq.

⁶⁰ Srov. Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *Op. cit* v pozn. 41., s. 125.

⁶¹ Srov. Hesselink, M. *Op. cit.* v pozn. 3, s. 294 et seq.

⁶² Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *Op. cit.* v pozn. 41, s. 128.

⁶³ L.c.

⁶⁴ L.c.

⁶⁵ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *Op. cit* v pozn. 41., s. 129.

Smluvní strana může za jistých okolností mít implicitní povinnosti informovat druhou smluvní stranu (tzv. *Auskunftspflichten*).⁶⁶ Oproti této informační povinnosti existuje ještě tzv. povinnosti objasnit určité okolnosti smluvnímu partnerovi (*Aufklärungspflichten*).⁶⁷ Její smysl spočívá v tom, že při jednání o smlouvě nesmí smluvní strana uvést druhou stranu v omyl nesprávnými informacemi.⁶⁸

4.4 INTERPRETAČNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY

Existují dvě základní teorie výkladu smlouvy: subjektivní a objektivní.⁶⁹ Subjektivní teorie je postavena na premise, že pro interpretaci smlouvy je klíčové zjištění společného úmyslu stran. Podle objektivní teorie pak má ten, kdo vykládá smlouvu zjistit, jaký výklad by smlouvě přikládala rozumná osoba v pozici stran s přihlédnutím k dobré víře a obchodním zvyklostem.⁷⁰ Objektivní teorie tak reaguje zejména na situaci, kdy není možno určit společný úmysl stran.

Slavným se stal případ tzv. „výměny lékařských praxí.“⁷¹ Ten se dotýkal dílem interpretační funkce, dílem funkce doplňkové. Dva lékaři ze dvou různých měst uzavřeli dohodu o směně svých praxí. Soud v této věci dovedl, že tato smlouva o výměně lékařských praxí musí být vykládána tak, že zahrnuje také omezení možnosti konkurence, ačkoliv o tomto text smlouvy mlčí.⁷² Proto soud dovedl, že žádný z lékařů se nesmí vrátit do bezprostřední blízkosti své předchozí praxe po dobu 2 až 3 let.⁷³

4.5 VLIV DOBRÉ VÍRY NA SMLUVNÍ VZTAH PŘI APLIKACI NĚMECKÉHO PRÁVA

Pokud se na smlouvu mezi mezinárodními obchodníky bude aplikovat německé právo, pak lze očekávat, že strany budou vzájemně zavázány mnoha povinnostmi plynoucími z dobré víry. Volba německého práva tedy může představovat riziko pro ty mezinárodní obchodníky, kteří chtějí mít jistotu, že práva a povinnosti z jejich smlouvy budou vynucována striktně podle jejího textu. Aplikace německého práva na smlouvu může znamenat pro „tvrdé“ obchodníky nepříjemné překvapení, protože umožňuje za určitých okolností korektivní zásah do smluvního vztahu, pokud by se jejich chování odchýlilo od standardu dobré víry.

---

⁶⁶ Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *Op. cit v pozn. 41.*, s. 130.

⁶⁷ L.c

⁶⁸ L.c.

⁶⁹ Srov. Kötz, H. *Interpretation of Contracts*. In Harkamp, A., Hesselink, M., Joustra, C., Du Perron E.(eds.) *Toward a European Civil Code*. The Hague/Boston/London: Kluwer, 1998, s. 268.

⁷⁰ Srov. Tamtéž, s. 271.

⁷¹ BGH 18. Prosinec 1954. Citováno dle Kötz, H. *Op. cit. v pozn. 69*, s. 278.

⁷² Srov. L.c.

⁷³ L.c.

5. DOBRÁ VÍRA A ANGLICKÉ SMLUVNÍ PRÁVO

Dobrá víra byla známa již staršímu anglickému právu.⁷⁴ Ani nyní není samotný *pojem* „dobrá víra“ (*good faith*) anglickému právu zcela cizí. Nicméně obsah tohoto pojmu se zcela odlišuje od toho kontinentálního.⁷⁵ Dobrá víra není obecným principem anglického smluvního práva. Neexistuje povinnost smluvních stran jednat v dobré víře.⁷⁶ Dále úloha dobré víry je omezena jen na určité specifické oblasti, např. pojišťovacích smluv.⁷⁷ Anglické právo je právem obchodníků,⁷⁸ kde přesnost a právní jistota mají přednost před absolutní či abstraktní spravedlností, kterou ztělesňuje dobrá víra.

V každém případě však má anglické právo prostředky, jak reagovat na zjevně nečestná jednání smluvních stran.⁷⁹ Mimoto je potřeba zmínit, že anglické právo je právem obchodníků.⁸⁰ Proto zde přesnost a právní jistota mají přednost před absolutní či abstraktní spravedlností, kterou ztělesňuje dobrá víra.⁸¹

Debata nad dobrou vírou se otevřela ve Velké Británii díky implementaci směrnice č. 93/13/EEC, o nekalých ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice“).⁸² Čl. 3 této směrnice stanoví, že „*smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za nekalé, pokud v rozporu s dobrou vírou způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, vznikajících ze smlouvy v neprospěch spotřebitele.*“ Vzhledem k tomu, že anglické soudy jsou povinny na základě této směrnice (resp. transpozičního aktu) v určitých případech přezkoumat platnost ustanovení spotřebitelské

---

⁷⁴ Zimmermann, R., Whittaker, S.(eds.) Op. cit. v pozn.4, s. 41 et seq.

⁷⁵ Chápání dobré víry je však jednoznačně v subjektivním slova smyslu, tj. nejde o objektivní standard chování. Srov. Brownsword, R. *Contract Law: Themes for the Twenty-First Century*. Oxford: OUP, 2006, s. 112.

⁷⁶ Srov. Atiyah, P.S. *Introduction to the Law of Contract. 5th Edition*. Oxford: Clarendon Press, 1995, s. 212.; Lando, O. *Is Good Faith an Over-arching General Clause in the Principles of European Contract Law?* *European Review of Private Law*, 2007, č. 6, s. 848.

⁷⁷ Pojišťovací smlouvy patří mezi tzv. smlouvy *uberrimae fidei*, které jsou zajímavé zejména tím, že zakotvují informační povinnost vůči druhé smluvní straně. Srov. Goode, R. s. 5. Srov. také Giliker, P. *Regulating Contracting Behaviour: The Duty to Disclose in English and French Law*. *European Review of Private Law*, 2005, sv. 13, č. 5, s. 625-626.

⁷⁸ Srov. Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.). Op. cit. v pozn. 4, s. 41.

⁷⁹ Srov. rozhodnutí *Interfoto Picture Library v Stiletto Visual Programmes* [1989] QB 433: „*English law has, characteristically, committed itself to no such overriding principle [of good faith] but has developed piecemeal solutions in response to demonstrated problems of unfairness.*“ Text v závorce dodal Z. N. Citováno dle Brownsword, R. Op. cit. v pozn. 75, s. 113.

⁸⁰ Srov. Zimmermann, R., Whittaker, S. Op. cit. v pozn. 4, s. 41.

⁸¹ Srov. kritický pohled varující před zaváděním dobré víry do kanadského práva v Bridge, M. *Does Anglo-Canadian Contract Law Need a Doctrine of Good Faith?* *The Canadian Business Law Journal*, 1984, sv. 9, č. 4, s. 385- 426.

⁸² Mezi jinými srov. Teubner, G. *Legal Irritants: Good Faith in British Law or How Unifying Law Ends Up in New Divergencies*. *Modern Law Review*, 1998, sv. 61, s. 11-32.

smlouvy, pokud je, mimo jiné, v rozporu s dobrou vírou, vznikla otázka, co to je „dobrá víra“.⁸³

Směrnice zavazuje anglické soudy, aby aplikovaly právní normu, jejíž obsah a smysl jim není zřejmý, což se pochopitelně neobešlo bez kritických reakcí. Nicméně v anglické a anglicky psané odborné literatuře se začínají objevovat hlasy, které navrhují přijetí dobré víry za integrální součást anglického smluvního práva.⁸⁴ Důvodem je existence případů, kdy je anglické právo aplikováno striktně, což může vést k nespravedlivým a konečně také ekonomicky neefektivním důsledkům.⁸⁵

Ačkoliv bylo řečeno, že dobrá víra není v anglickém právu zakotvena, přesto zde existují instituty, principy a doktríny, které vyvolávají podobné právní důsledky jako aplikace dobré víry. Nadto je zajímavé analyzovat prizmatem funkcí dobré víry anglické případy, které by vedly s velkou pravděpodobností k aplikaci dobré víry, kdyby byly rozhodovány v některé z kontinentálních jurisdikcí.

5.1 KOREKTIVNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY

Jak bylo řečeno výše, anglické právo nezakotvuje povinnost smluvních stran jednat v souladu s dobrou vírou. Nicméně i v Anglii se objevily hlasy volající po aplikaci dobré víry a její korektivní funkce v určitých případech. Jedním z nich byl *Union Eagle Ltd. v. Golden Achievement Ltd.*⁸⁶ Žalující kupující se dohodl s prodávajícím na koupi bytu v Hong Kongu a zaplatil 10% kupní ceny jako zálohu (HK \$420.000).⁸⁷ Smlouva obsahovala specifikaci data, času a místa dokončení transakce a bylo v ní stanoveno, že čas je v každém ohledu základním faktorem v celé transakci.⁸⁸ Dokončení transakce se mělo uskutečnit nejpozději 30. září 1991 před 17 hodinou tohoto dne. Smlouva potom stanovila, že pokud kupující nesplní kteroukoliv povinnost ze smlouvy, prodávající má právo na zrušení smlouvy a záloha propadá. Žalující dodal zbytek kupní ceny 10 minut po sjednaném čase.⁸⁹ Prodávající odmítl přijmout pozdní platbu, zrušil smlouvu a ponechal si zálohu. Klíčovou otázkou v tomto případě bylo, zda by měl soud využít pravomocí vyplývajících z ekvity k osvobození kupujícího od smluvních následků pozdního zaplacení a nařízení specifického plnění.⁹⁰ Argumentem žalobce bylo, že porušení bylo nepatrné, kdežto právní následky byly drastické. Soud tuto argumentaci odmítl.

---

⁸³ Srov. Goode, R. *The Concept of Good Faith in English Law*. Rome: Centro di studi e ricerche di diritto comparato e straniero, 1992, s.2: „It may sound astonishing to you, but we do not know quite what it [sc. Good faith] means.“

⁸⁴ Srov. Brownsword, R. Op.cit. v pozn. 75, s. 123 et seq.; srov. také Stone, R. *The Modern Law of Contract. 7th Edition*. New York: Routledge-Cavendish, 2008, s. 25.

⁸⁵ Takto by mohl být vnímán případ uvedený v následující pozn. pod čarou.

⁸⁶ *Union Eagle Ltd v Golden Achievement Ltd* [1997] AC 514.

⁸⁷ Srov. McKendrick, E. *Contract Law. Text, Cases, And Materials*. Oxford: OUP, 2005, s. 560.

⁸⁸ L.c.

⁸⁹ L.c.

⁹⁰ L.c.

Lord Hoffmann v této souvislosti uvedl, že smluvní strana si musí být jasně vědoma, že při porušení smlouvy, budou následovat sankce v ní uvedené.⁹¹ Dále právo musí umožnit prodávajícímu, aby měl jistotu, zda může smlouvu zrušit čili nic. Právní jistota tedy převážila nad absolutní spravedlností.

V jiných jurisdikcích by ale výsledek mohl být odlišný. Zejména si lze představit, že v německém právu by v extrémních případech nebylo umožněno smluvní straně uplatnit práva na zrušení smlouvy a propadnutí zálohy.⁹²

5.2 DOPLŇKOVÁ FUNKCE DOBRÉ VÍRY

Smlouva nemůže být izolována od jejího sociálního pozadí. Smlouvu netvoří pouze její text, ale také např. zvyklosti v daném obchodním odvětví. V kontinentálních právních řádech působí jako jeden z faktorů doplňujících smlouvu dobrá víra. Z dobré víry se pak dovozují výše zmíněné vedlejší povinnosti. Dobrá víra tuto funkci v anglickém právu neplní.⁹³ Nicméně podobnou úlohu jako dobrá víra zde plní tzv. implicitní ustanovení (*implied terms*).⁹⁴ Tato implicitní ustanovení vyplývají ze zvyklostí, ze zákona nebo soudního rozhodnutí.⁹⁵

Doplňkovou funkci dobré víry připomíná aplikace implicitních ustanovení např. v případě *The Moorcock*.⁹⁶ Zde se žalovaní dohodli s žalobcem, že jej nechají vyložit náklad v jejich části přístaviště na Temži. Při odlivu loď žalobce klesla a byla proražena, neboť dno řeky v tomto místě bylo hrbolaté. Ve smlouvě nebylo žádné ustanovení, které by reagovalo na tuto situaci. Soud v této věci dovodil, že za účelem *zachování obchodní efektivity transakce* musí existovat implicitní závazek na straně žalobce, že buď zajistí bezpečnostní opatření, aby loď nebyla poškozena, nebo musí žalovaného varovat, že v přístavišti nemá kotvit.⁹⁷

---

⁹¹ L.c.

⁹² Lze soudit, že kromě německého práva ani nizozemské právo by nepřipustilo zrušení smlouvy a propadnutí zálohy jako následek 10 minutového zpoždění s plněním. Srov. čl. 6:248 (2) nizozemského občanského zákoníku, který stanoví, že „*pravidlo, které by zavazovalo strany na základě smlouvy, se neaplikuje v rozsahu, v jakém by to bylo za daných okolností nepřijatelné z hlediska kritéria rozumnosti a ekvity*.“ Přeložil Z. N. Text ustanovení čerpán z Busch, D., Hondius, E., Van Kooten, H. J., Schelhaas, H. *The Principles of European Contract Law and Dutch law: a Commentary*. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 44.

⁹³ Srov. Atiyah, P. S. Op. cit. v pozn. 76, s. 212.

⁹⁴ Srov. Furmston, M. P. *Cheshire, Fifoot and Furmston's Law of Contract*. 15th Edition. Oxford: OUP, 2007, s. ; K implikovaným ustanovením srov. i Kötz, H., Zweigert, K. *Introduction to Comparative Law*. (Přeložil Tony Weir). Oxford: Clarendon Press, 1998, s. 407-409.

⁹⁵ Furmston, M. P. Op. cit. v předch. pozn., s. 172-190.

⁹⁶ *The Moorcock* (1889) 14 PD 64. Citováno dle Furmston, M. P. Tamtéž, s. 185.

⁹⁷ Furmston, M. P. Op.cit., v pozn. 94 s. 185-186.

5.3 INTERPRETAČNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY

Soudy v zemích *Common Law* obecně se při výkladu smlouvy drží striktně jejích slov.⁹⁸ Podle anglického práva tedy nepřichází v úvahu zásahy do práv a povinností smluvních stran na základě interpretace smlouvy v souladu s dobrou vírou.⁹⁹

V anglickém právu však existuje odlišný problém spojený jak s výkladem smlouvy, tak s dobrou vírou. Smluvní strany totiž (nejenom) v Anglii používají ve smlouvách ustanovení, v nichž se zavazují jednat v *dobré víře* např. o smlouvě, ceně, nákladech apod.¹⁰⁰ Anglické soudy doposud zaujímají stanovisko, že takováto ustanovení jsou neurčitá, tedy nevynutitelná.¹⁰¹ Činí tak navzdory skutečnosti, že ve většině případů nemají problém s určitostí pojmů užívaných ve smlouvách jako např. „rozumné úsilí“ (*reasonable endeavours*).¹⁰²

Anglický soud shledal nevynutitelným smluvní závazek jednat v dobré víře ve slavném rozhodnutí *Walford v Miles*.¹⁰³ Žalovaní, pan a paní *Milesovi*, vlastnili společnost, kterou se rozhodli prodat. Vstoupili tedy do jednání se žalobcem o prodeji. Ten jim za společnost přislíbil £2.000.000. Žalovaní se zavázali, že po obdržení dopisu od žalobcovy banky, který potvrzuje, že finanční prostředky jsou přichystány, nebudou vést jednání s třetí osobou o prodeji jejich společnosti. Navzdory tomuto závazku však prodali společnost třetí osobě. Žalobce je žaloval o £1.000.000 z důvodu ztráty šance prodat společnost za £3.000.000. Dále žádal náhradu škody za uvedení v omyl z důvodu, že žalobce vedl jednání s třetí stranou. Soud žalobci přiznal v první instanci odškodnění £700 za uvedení v omyl. Soudce dále nařídil vyčíslení škody způsobené ztrátou příležitosti.

Případ se nakonec dostal až k *House of Lords*. Lord *Ackner* ve své analýze případu nejprve konstatoval, že zde byly dvě dohody mezi žalobcem a žalovaným. První, tzv. *lock-out* dohoda zavazovala žalované nejednat o smlouvě s třetími osobami.¹⁰⁴ Druhá, tzv. *lock-in* dohoda, zavazovala žalované k jednání o smlouvě v dobré víře se žalobcem.¹⁰⁵ Obě tyto dohody byly bez specifikace konkrétního časového úseku. Lord *Ackner* shledal, že dohoda, která bez specifikace doby, váže žalobce k jednání v dobré víře, není vynutitelná, protože není určitá.

---

⁹⁸ Srov. Kötz, H., Zweigert, K. Op. cit. v pozn. 94, s. 406.

⁹⁹ Nicméně lze očekávat, že v případě nejasnosti anglické soudy mohou vykládat smlouvu v souladu s rozumnými očekávaními (*reasonable expectations*) stran. Kritérium „rozumnosti“ zde tedy může fungovat podobně jako dobrá víra v kontinentálním právu. Srov. Zimmermann, R., Whittaker, S. Op. cit., s. 46.

¹⁰⁰ Srov. Grosheide, W. *The Duty to Deal Fairly in Commercial Contracts*. In Grundmann, S., Mazeaud, D (eds.). *General Clauses and Standards in European Contract Law. Comparative Law, EC La and Contract Law Codification*. The Hague: Kluwer Law International, 2006, s. 200 et seq.

¹⁰¹ Viz *Walford v Miles* [1992] 2 AC 128.

¹⁰² Srov. McKendrick, E. Op. cit. v pozn. 85, s. 551 et seq.

¹⁰³ *Walford v Miles* [1992] 2 AC 128.

¹⁰⁴ Srov. McKendrick, E. Op. cit. v pozn. 87, s. 545.

¹⁰⁵ Tamtéž.

Lord Ackner totiž dospěl k názoru, že: „koncepce povinnosti vést jednání v dobré víře je ze samé podstaty odporující protikladné pozici jednajících stran. Každá ze stran je oprávněna prosazovat svůj zájem, pokud druhou stranu neuvede v omyl.“¹⁰⁶

5.4 VLIV DOBRÉ VÍRY NA SMLUVNÍ VZTAH PŘI APLIKACI ANGLICKÉHO PRÁVA

Ačkoliv rozhodnutí *Walford v. Miles* bylo kritizováno samotnými anglickými právníky, dává jasný signál, že dobrou víru nemůžeme považovat za obecnou zásadu anglického smluvního práva.¹⁰⁷ Anglické právo tedy ani nezakotvuje povinnost smluvních stran plnit v dobré víře, ani neukládá soudům výklad smlouvy v dobré víře. Z hlediska mezinárodního obchodu tedy aplikace anglického práva na smluvní vztah mezi mezinárodními obchodníky bude znamenat absenci závazků plynoucích z dobré víry a přesné vynučení povinností tak, jak jsou sjednány ve smlouvě. Volba anglického práva je tedy vhodná pro obchodníky, kteří nechtějí, aby bylo do smluvního vztahu nepředvídatelně zasahováno na základě morálních standardů.

6. DOBRÁ VÍRA VE VÍDEŇSKÉ ÚMLUVĚ

Vídeňská úmluva představuje neúspěšnější unifikaci smluvního práva. Tohoto úspěchu však bylo dosaženo díky mnoha kompromisům v průběhu jednání o této úmluvě mezi zástupci zemí s kontinentálními právními systémy a *Common law*.¹⁰⁸ Tato daň z úspěchu byla zaplácena, i pokud se týká úpravy dobré víry. Jak plyne z předchozího výkladu, dobrá víra je doménou evropského kontinentálního práva, zejména pak německého. Naopak země *Common law* se k ní v době uzavírání Vídeňské úmluvy stavěly spíše negativně.¹⁰⁹

Výsledkem bylo zakotvení dobré víry v čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy takto: „Při výkladu této úmluvy se přihlédne k její mezinárodní povaze a k potřebě podporovat jednotnost při jejím použití a dodržování dobré víry v mezinárodním obchodu.“

Tato poněkud nejednoznačná a kuriózní formulace vyvolala rozdílné reakce jak v aplikační praxi, tak v odborné literatuře. Zatímco někteří¹¹⁰ nalézají v tomto ustanovení povinnost stran jednat v dobré víře a tedy aplikaci dobré víry na konkrétní smluvní vztah, jiní¹¹¹ se domnívají,

---

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 547.

¹⁰⁷ Srov. kritiku v op. cit. v předchozí pozn., s. 549 et seq.

¹⁰⁸ Srov. Farnsworth, E. A. *Duties of Good Faith and Fair Dealing under the UNIDROIT Principles, Relevant International Conventions, and National Laws.* Tulane Journal of International and Comparative Law, 1995, č. 3, s. 54-55. Není bez zajímavosti, že Velká Británie doposud Vídeňskou úmluvu neratifikovala.

¹⁰⁹ Srov. mezi jinými Goode, R., Kronke, H., McKedrick, E. *Transnational Commercial Law. Text, Cases and Materials. 1th Edition.* Oxford: OUP, 2007, s. 278.

¹¹⁰ Srov. mezi jinými Magnus, U. *Comparative editoval remarks on the provisions regarding good faith in CISG Article 7(1) and the UNIDROIT Principles Article 1.7.* In Felmegas, J. (ed.) *Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law.* Cambridge: CUP, 2007, s. 45 et seq.

¹¹¹ Srov. Cordero Moss, G. *International Contracts between Common Law and Civil Law: Is Non-state Law to Be Preferred? The Difficulty of Interpreting Legal Standards Such as Good Faith.* Global Jurist, 2007, sv. 7, č. 1 (Advances), s. 31. Dostupný z: <http://www.bepress.com/gj/vol7/iss1/art3> .Poslední návštěva 30. 5. 2009; Srov.

že čl. 7 odst. 1 pouze ukládá soudům, aby při výkladu jednotlivých ustanovení Vídeňské úmluvy vzaly v úvahu dodržování dobré víry v mezinárodním obchodu. Podle názorů uvedených na druhém místě tedy dobrá víra není určena stranám, ale soudům. Pokud by měl být čl. 7 odst. 1 úmluvy vykládán tak, že ukládá stranám povinnost dodržovat dobrou víru v každé mezinárodní kupní smlouvě, která spadá pod rozsah Vídeňské úmluvy, pak lze argumentovat, že v tomto případě mohou v souladu s čl. 6 Vídeňské úmluvy strany toto ustanovení smluvně vyloučit.¹¹² Což vede k tomu, že k jednání v dobré víře zavázány nejsou.¹¹³ V důsledku čehož tedy paradoxně nebude zajištěno, že bude dobrá víra dodržována v mezinárodním obchodu.

Osobně se domnívám, že text čl. 7 odst. 1 je jasný – Vídeňská úmluva se má vykládat s přihlédnutím k dodržování dobré víry v mezinárodním obchodě.¹¹⁴ Nic více, nic méně. Žádná povinnost stran kupní smlouvy jednat v dobré víře z jazykového výkladu ustanovení čl. 7 odst. 1 úmluvy neplyne.¹¹⁵ Výklad, že ustanovení čl. 7 odst. 1 úmluvy zakládá práva a povinnosti stran plynoucí z dobré víry, obrací naruby výsledek diplomatické konference, který vedl k formulaci, jež je nyní uvedena v čl. 7 odst. 1 úmluvy.¹¹⁶

Význam tohoto ustanovení se jeví ještě jasnějším, pokud je srovnáme s textem čl. 4 odst. 1 ve spojení čl. 6 odst. 3 Úmluvy o mezinárodním faktoringu (dále jen „Ottawská úmluva“).¹¹⁷ Čl. 4 odst. 1 Ottawské úmluvy obsahuje prakticky totožný text ustanovení jako čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy. Nadto ale čl. 6 odst. 3 Ottawské úmluvy stanoví, že „*nic v[čl. 6] odstavci 1 nesmí ovlivnit kterýkoliv závazek z dobré víry, který dluhuje dodavatel dlužníkovi[...]*“¹¹⁸

Nejasnost v ustanovení čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy vyvolává spíše pojem „dobré víry v mezinárodním obchodu“. Jistě, *Michael J. Bonell* vysvětlil, že se tímto nemá rozumět

---

také Sim, D. *The Scope and Application of Good Faith in the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. Dostupná z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/sim1.html> Poslední návštěva: 30. 5. 2009.

¹¹² Srov. čl. 6 Vídeňské úmluvy: „*Strany mohou vyloučit použití této úmluvy nebo, s výjimkou článku 12, kteréhokoliv jejího ustanovení nebo jeho účinky změnit.*“

¹¹³ Srov. Obdobně Goode, R., Kronke, H., McKendrick, E. *Op. cit. v pozn. 109*, s. 282

¹¹⁴ Srov. Schlechtriem, P. *Op. cit. v pozn. , s. 2.*

¹¹⁵ Srov. Schlechtriem, P. s. 95: „*The maxim of 'observance of good faith in international trade', therefore, concerns the interpretation only and cannot be applied directly to individual contracts[...]*“ Jednoduché uvozovky v originále.

¹¹⁶ Srov. Felmegas, J. *Comparison between the provisions regarding the concept of good faith in CISG Article 7 and the counterpart provisions of the PECL*. In Felmegas, J.(ed.) *Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law*. Cambridge: CUP, 2007, s. 296, 271; Srov. rovněž Farnsworth, E. A. *Op. cit. v pozn. 108*, s. 56: „*[I]t strikes me as a perversion of the compromise to let a general principle of good faith in by back door.*“

¹¹⁷ UNIDROIT Convention on International Factoring (Ottawa, 28 May 1988). Dostupná z: <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988factoring/main.htm> Poslední návštěva 30. 5. 2009. Tato úmluva je účinná pouze v 7 státech.

¹¹⁸ „*Nothing in paragraph 1 shall affect any obligation of good faith owed by the supplier to the debtor[...]*“

vnitrostátní pojetí dobré víry dle některého z právních řádů, resp. že tato vnitrostátní pojetí mohou být vzata v potaz pouze v rozsahu, v němž jsou akceptována na komparativní úrovni.¹¹⁹ V této souvislosti si lze jednak položit otázku, zda existují skutečně komparativně akceptované pojetí dobré víry.¹²⁰ Na výše uvedených příkladech německého a anglického práva je možné vidět, že mezi těmito právními řády neexistuje shoda ve funkcích dobré víry, *eo ipso* jejich rozsahu.

Druhou výtkou vůči *Bonellově* argumentaci je, že pokud má být při výkladu Vídeňské úmluvy přihlédnuto k její *mezinárodní* povaze, pak ji nelze vykládat prostřednictvím srovnávání *národních* právních řádů.¹²¹ Ostatně není zcela zřejmé, které právní řády by měly (resp. neměly) sloužit tomuto srovnávání. Domnívám se, že v důsledku by toto srovnávání mohlo vést orgány aplikující Vídeňskou úmluvu k chybným závěrům plynoucích z povrchní znalosti (v lepším případě) několika právních řádů. Dále se lze oprávněně obávat, že orgány aplikující Vídeňskou úmluvu by vnášely do rozhodování svůj národní význam dobré víry. Důsledek by pak byl zřejmý – Vídeňská úmluva by nebyla aplikována uniformně.¹²²

V odborné literatuře tedy byly vyjádřeny v zásadě tři základní náhledy na dobrou vírou ve Vídeňské úmluvě.¹²³ Za prvé, úmluva neukládá smluvním stranám povinnost jednat v dobré víře. Za druhé, strany mají povinnost jednat v dobré víře. Za třetí, dobrá víra je obecným principem, na němž úmluva spočívá, a použije se tedy pro vyplnění vnitřních mezer Vídeňské úmluvy.¹²⁴

6.1 DOBRÁ VÍRA VE VÍDEŇSKÉ ÚMLUVĚ A APLIKAČNÍ PRAXE

Jak je zřejmé, samotná formulace čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy nám nedává specifické vodítko ohledně významu dobré víry při mezinárodní koupi zboží. Proto je důležité zjistit, jak dobrou víru aplikují soudy a rozhodci. Problémem mnohých rozhodnutí či rozhodčích nálezů zmiňujících dobrou víru je, že sice často odkazují na dobrou víru, ale ve skutečnosti ji neaplikují. Dobrou víru používají jako podporu pro řešení případu dosažené na základě

---

¹¹⁹ Bonell, M. J. Article 7. In Bianca-Bonell Commentary on International Sales Law, Giuffrè: Milan(1987) 65-94. Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bonell-bb7.html> Poslední návštěva 31. 5. 2009. Srov. také Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI, 2006, s. 275.

¹²⁰ Neexistence jednotného pojetí dobré víry v národních právních řádech je dobře doložena v komparativním projektu Zimmerman, R., Whittaker, S.(eds.) Op. cit. v pozn. 4, passim. Negativní odpověď dává také Schlechtriem, P. Op. cit. v pozn. 27, s. 5.

¹²¹ Obdobně Schlechtriem, P. in Schlechtriem, P., Schwenger, I.(eds.) Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods. Oxford: OUP, 2005, s. 102: „When interpreting and applying the Convention, comparative law can be of limited use.“

¹²² Srov. čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy. Nejednotná aplikace Vídeňské úmluvy je zřejmě hlavním problémem od jejího vzniku až do dnešních dnů.

¹²³ Srov. Goode, R., Kronke, H., McKendrick, E. Op. cit. v pozn. 109, s. 279 a násl.

¹²⁴ Srov. čl. 7 odst. 2 Vídeňské úmluvy, který stanoví, že „[o]tázky spadající do předmětu úpravy této Úmluvy, které v ní nejsou výslovně řešeny, se řeší podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, nebo, jestliže takové zásady chybějí, podle ustanovení právního řádu rozhodného podle mezinárodního práva soukromého.

specifických pravidel.¹²⁵ Situace je tedy poněkud matoucí. Orgány aplikující Vídeňskou úmluvu dobrou víru v rozhodnutích často zmiňují, ale *de facto* ji neaplikují a už vůbec se nesnaží o objasnění standardu dobré víry v mezinárodním obchodu.¹²⁶ Někdy by se téměř zdálo, že orgán aplikující Vídeňskou úmluvu, který si není jist svým právním závěrem, odvolává se na dobrou víru, jakožto na princip „vyšší spravedlnosti“. O škodlivosti tohoto přístupu se není potřeba dále rozvádět.

V následujícím textu jsou zkoumány funkce dobré víry z pohledu některých soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů k dobré víře v rámci Vídeňské úmluvy.¹²⁷ Jak bude z níže uvedených rozhodnutí zřejmé, neztotožňují se s názory vyjádřenými v odborné literatuře.

6.2 KOREKTIVNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY V CISG

Korektivní funkce dobré víry ve Vídeňské úmluvě byla shledána v případě, který řešil německý soud.¹²⁸ Kupující s prodávajícím v tomto případě uzavřeli kupní smlouvu na lepící fóliové potahy, které měli být nasazeny na kusy plechu vyráběné kupujícím. Tyto pak byly prodávány dále. Po stížnostech konečného odběratele kupující zaslal prodávajícímu oznámení o vadách 24 dní po jeho dodávce. Kupující žádal po prodávajícím náhradu nákladů vynaložených jeho zákazníkem při čištění plechů a úroky z prodlení.

V prvním stupni soud rozhodl ve prospěch kupujícího, když seznal, že oznámení o vadách 24 dní po dodávce zboží je včasné. Odvolací soud však toto rozhodnutí zrušil, když shledal, že kupující ztratil možnost trvat na vadnosti zboží, protože neprovedl včasnou inspekci zboží za daných okolností a neoznámil vady v rozumné době ve smyslu čl. 39 odst. 1 Vídeňské úmluvy. Kupující nemohl rovněž trvat na omluvitelném důvodu pro včasné neoznámení vad dle čl. 44 úmluvy, protože toto ustanovení se neuplatní při nepatřičné inspekci zboží.

Nakonec soud shledal, že prodávající se nevzdal svého práva namítnout, že oznámení vad nebylo včasné. Soud konstatoval, že Vídeňská úmluva obsahuje princip *estoppelu* neboli *venire contra factum proprium* odvozený z principu dobré víry. Dále soud poznamenal, že dle Vídeňské úmluvy stejně jako německého práva pouhá možnost prodávajícího dosáhnout dohody o smíru s kupujícím *per se* neznamená ztrátu práva namítnout opožděnost oznámení vad.

V dalším případě soud řešil zneužití práva jakožto projev dobré víry ve Vídeňské úmluvy.¹²⁹ Italský prodávající a německý kupující (oba dealeri aut) uzavřeli smlouvu o koupi staršího automobilu. Jak bývá v této oblasti obchodování zvykem, tachometr byl přetočený.¹³⁰ Auto bylo také vyrobeno dříve, než deklarovala jeho dokumentace. Automobil byl následně prodán

---

¹²⁵ Srov. Hýblová, K. *Role dobré víry při obchodování podle Vídeňské úmluvy*. Právní fórum, 2008, č. 7, s. 295.

¹²⁶ Srov. op. cit. v předchozí pozn. a rozhodnutí tam uvedená.

¹²⁷ V této práci využívám databázi www.unilex.info.

¹²⁸ Oberlandesgericht Karlsruhe, 1 U 280/96. Dostupný z: www.unilex.info. Poslední návštěva 1.6. 2009

¹²⁹ Oberlandesgericht Köln 22 U 4/96. Dostupný z: www.unilex.info. Poslední návštěva 1.6.2009.

¹³⁰ Ostatně alespoň v ČR dnes již starší auto za rozumnou cenu nelze bet této „úpravy“ zajisté rozumně prodat.

zákazníkovi, který nedostatky ohledně automobilu zjistil. Kupující musel zákazníkovi nahradit škodu a o náhradu této škody žaloval prodávajícího.

Německý soud, který v této věci rozhodoval, shledal, že zboží nebylo v souladu se smlouvou. Jelikož prodávající věděl o nesouladu zboží se smlouvou v době jejího uzavření a neinformoval o tomto nesouladu kupujícího, není oprávněn trvat na aplikaci čl. 35 odst. 3 úmluvy, která vyjímá prodávajícího z odpovědnosti za vady zboží, o nichž kupující v době uzavření smlouvy věděl nebo nemohl nevědět v době uzavírání smlouvy. V tomto případě, i když kupující nemohl nevědět, že zboží není v souladu se smlouvou, soud, odkazující k čl. 40 a 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy, dovedl princip, dle něhož dokonce i nedbalý kupující si zaslouží více právní ochrany než podvodně jednající prodávající.

6.3 DOPLŇKOVÁ FUNKCE DOBRÉ VÍRY V CISG

Neexistenci funkce dobré víry jako zdroje vedlejších povinností ve Vídeňské úmluvě byla dovozena v případě, který řešil Rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži (dále jen „MOK“).¹³¹ V tomto případě německý prodávající a španělský kupující uzavřeli smlouvu, podle níž kupující měl být výhradním distributorem německého průmyslového vybavení ve Španělsku. Strany následně uzavřely vícero kupních smluv. Po čtyřech letech německá společnost informovala španělského kupujícího, že kvůli nedostatečnosti prodeje kupujícího bude německá společnost prodávat zboží prostřednictvím jiné společnosti, s jejíž mateřskou společností nedávno fúzovala. Následně španělská společnost odmítla zaplatit za několik dodávek. Německá společnost zahájila rozhodčí řízení. Španělská společnost podala protižalobu, jíž se domáhala náhrady škody z porušení distributorské smlouvy a tvrdila nesoulad zboží se smlouvou, jakož i nedodání náhradních dílů.

Rozhodce shledal, že princip dobré víry zmíněný v čl. 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy je aplikovatelný pouze při výkladu úmluvy a není tudíž zdrojem práv a povinností, pokud se týká plnění smlouvy. Jestliže se podle německého práva od hromadného výrobce technického zařízení obecně očekává, že dodá náhradní díly v souladu s principem dobré víry, takováto implicitní povinnost nevyplývá z principu dobré víry dle Vídeňské úmluvy. Povinnost dodat náhradní díly nicméně dle rozhodce vyplývala nikoliv z dobré víry, ale z praktiky, kterou mezi sebou strany zavedly ve smyslu čl. 9 Vídeňské úmluvy.

6.4 INTERPRETAČNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY VE VÍDEŇSKÉ ÚMLUVĚ

Čl. 8 odst. 2 Vídeňské úmluvy zní: „*Nepoužije-li se ustanovení předchozího odstavce, vykládají se prohlášení nebo jiné chování strany podle významu, který by jim přikládala za týchž okolností rozumná osoba v tomtéž postavení jako druhá strana.*“ Toto ustanovení evokuje objektivní interpretaci smluv tak, jak ji známe z národního práva (viz výklad o německém právu).

Švýcarský soud ve svém rozhodnutí ztotožnil interpretaci mezinárodní kupní smlouvy v souladu s dobrou vírou s výkladem z hlediska rozumné osoby.¹³² V tomto případě šlo o

---

¹³¹ W. v. R., ICC Arbitration Court, Arbitral Award, no. 8611/HV/JK. Dostupný z: www.unilex.info . Poslední návštěva 1.6. 2009.

¹³² Handelsgericht Zürich, HG 930634. Dostupný z: www.unilex.info . Poslední návštěva 1.6. 2009.

prodej jehněčích kůží švýcarským prodávajícím lichtenštejnskému kupujícímu. Zboží bylo určeno pro konečného zákazníka v Bělorusku. Transakce se uskutečnila v několika dodávkách. Kupující nejprve obdržel dvě dodávky a zaplatil za ně. Pak ale odmítl kupující zaplatit celou kupní cenu za třetí a čtvrtou dodávku přímo zaslanou do jeho skladu v Bělorusku, protože zboží neodpovídalo vzorku, pokud se týká barvy a váhy. Strany se později sešly, aby mezi sebou vyřešily tuto situaci – bezúspěšně. Prodávající podal žalobu na zaplacení.

Soud konstatoval, že pokud se týká první dodávky, kupující měl provést inspekci zboží, co nejdříve po jeho dodání do skladu v Bělorusku. Protože zjevné vady jako váha a barva lze lehce poznat, kupující měl být schopen je odhalit během týdne či 10 dní. Jenomže kupující vyčkával více než měsíc. To, co bylo řečeno o první dodávce, platí ještě více o té druhé. Jestliže kupující zaznamenal vady v první dodávce, měl druhou ještě lépe prohlédnout.

Nadto kupujícího oznámení o vadách mělo být dostatečně přesné dle čl. 39 odst. 1 Vídeňské úmluvy, čemuž se nestalo v případě třetí a čtvrté dodávky.

Kupující ani nedokázal své tvrzení, že prodávající se vzdal svého práva namítat, že oznámení vad nebylo učiněno včas. Takovéto vzdání se práva nemůže být dovozováno z pouhé ochoty prodávajícího diskutovat problém s kupujícím. Tento závěr plyne z potřeby jistoty v obchodních transakcích a z principu dobré víry, který se použije také dle Vídeňské úmluvy při výkladu prohlášení stran a jejich chování.

6.5 ZÁVĚRY PLYNOUCÍ Z ROZHODNUTÍ

První uvedené rozhodnutí indikuje, že některé soudy jsou ochotny dovozovat z dobré víry limitaci práv vyplývajících z Vídeňské úmluvy. Soudem uvedená paralela s německým právem nicméně vyvolává určitou pochybnost, zda soud latentně neaplikoval německé pojetí zákazu *venire contra factum proprium*.

Druhý případ naznačuje, že soudy aplikující úmluvu mohou mít tendenci v ní nalézat zákaz zneužití práva, tedy korektivní funkci dobré víry.

Třetí případ ukazuje, že soudy nejsou ochotny dovozovat povinnosti stran, které neplynou přímo a jasně z Vídeňské úmluvy. Proto soud neodůvodnil své závěry na základě principu dobré víry, nýbrž z existence praktik, které strany mezi sebou zavedly.

Čtvrtý případ je dokladem toho, že soudy mohou ztotožňovat výklad smluv v souladu s dobrou vírou s interpretací z hlediska rozumné osoby dle čl. 8 Vídeňské úmluvy.

Tato tři rozhodnutí jsou pochopitelně jenom kapkou v moři rozhodnutí, která se dotýkají dobré víry ve Vídeňské úmluvě. Nicméně ukazují, jak rozdílný přístup k dobré víře může být v rámci rozhodování na základě jediného instrumentu.

Máme-li tato rozhodnutí srovnat oproti německému právu, pak je zřejmé, že pojetí některých soudů Vídeňská úmluva může plnit stejně jako německé právo funkci limitující, např. v podobě zákazu *venire contra factum proprium*. V případě druhého zmíněného rozhodnutí by se v případě aplikace německého práva dalo očekávat, že soud dovodí implicitní povinnost dodat náhradní díly plynoucí z dobré víry. V rámci Vídeňské úmluvy tato povinnost z dobré víry neplyne. Pokud by se na třetí případ mělo aplikovat německé právo, lze očekávat

obdobný výsledek, k němuž dospěl švýcarský soud. Pokud nelze zjistit úmysl stran, pak přichází ke slovu objektivní interpretace smlouvy.

Ačkoliv první rozhodnutí vedle sebe zmiňuje angloamerický institut *estoppelu* a zákaz *venire contra factum proprium*, nejde pochopitelně o totožná právní pravidla. Není také vůbec jisté, že by soud aplikující anglické právo v tomto případě shledal nějaké místo pro aplikaci *estoppelu*. Nadto, jak bylo zmíněno výše, anglické právo téměř neumožňuje korektivní zásahy do obchodních smluv.

Pokud se týká anglického práva, v druhém případě by mohlo být dovozeno, že zde existuje implikované ustanovení na dodání náhradních dílů, nikoliv však na základě dobré víry. V případě třetím se však lze domnívat, že by soud ani dle anglického práva nevykládal účast žalobce na jednání se žalovaným o sporné otázce jako vzdání se práva. Nečinil by tak ale na základě objektivní interpretace v souladu s dobrou vírou, ale spíše na základě kritéria rozumnosti.

7. OBECNĚ O UPICC

UPICC nejsou *per se* právem.¹³³ Jsou soukromou kodifikací principů smluvního práva v mezinárodním obchodu, která vznikla pod egidou Ústavu pro sjednocení soukromého práva UNIDROIT se sídlem v Římě. Jejich první vydání pochází z roku 1994, druhé je pak o 10 let novější.¹³⁴ Použití UPICC v praxi vzrůstá a dostává se jim mezinárodního uznání za vydatné literárně-propagační podpory jejich duchovních otců.¹³⁵

Z formálního hlediska jsou UPICC tvořeny články, v nichž jsou zakotvena jednotlivá pravidla smluvního práva. K těmto článkům pak jsou uvedeny komentáře s ilustracemi případů, kdy se to které pravidlo smluvního práva má uplatnit.

UPICC svojí strukturou představují komplexní úpravu smluvního práva tak, jak ji známe z některých tradičních občanských zákoníků.¹³⁶ Reglementují mimo jiné otázky předmluvních jednání, obyčejů a praktik stran, interpretace smluv, plnění, následků nesplnění, započtení, promlčecích lhůt, převodu smlouvy aj. UPICC ale nejsou pouhou kodifikací *statu quo* smluvního práva. Přinášejí některá řešení, která doposud nejsou ve většině národních právních řádů zakotvena. Příkladem za všechny může být povinnost renegociace smlouvy jakožto reakce na situaci *hardship*.¹³⁷

---

¹³³ UPICC (2004) jsou dostupné z: www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm .Poslední návštěva 2.6. 2009.

¹³⁴ V tomto textu pracuji s oběma vydáními. Pokud není indikováno opačně, pracuji s vydání z roku 2004.

¹³⁵ Srov. Bonell, M. J.(Ed.) *The UNIDROIT Principles in Practice. Caselaw and Bibliography on the Principles of Commercial Contracts*. Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2002. V této publikaci je uvedeno poměrně mnoho rozhodnutí, která se nějakým způsobem zmiňují o UPICC. Některá rozhodnutí jsou jejich skutečnou aplikací, jiná však používají UPICC jako „mezinárodně uznávanou“ podporu pro své závěry. Druhou zmíněnou metodu nelze považovat za korektní, nelze své rozhodnutí schovávat za autoritu UPICC.

¹³⁶ Představují tak vlastně modelový zákon.

¹³⁷ Srov. Goode, R., Kronke, H., McKendrick, E. Op. cit. v pozn. 109, s. 527.

UPICC ve své preambuli proklamují jejich účel následovně:

- Stanovit obecná pravidla pro mezinárodní obchodní smlouvy,
- umožnit stranám, aby si zvolily UPICC jako právo rozhodné pro smlouvu,
- mohou být aplikovány, pokud se strany dohodly, že se jejich smlouva bude řídit obecnými právními principy nebo *lege mercatoria*,
- mohou poskytnout řešení v případě, že nelze zjistit relevantní pravidlo použitelného práva,
- principy mohou být použity k výkladu či doplnění nástrojů unifikace mezinárodního smluvního práva,
- mohou posloužit za vzor národním či mezinárodním zákonodárcům.¹³⁸

Pro aplikaci UPICC na smlouvu však není ani tak důležité, co samy proklamují (nejsouce právem), ale že právo umožňuje stranám, aby si UPICC zvolily jako právo rozhodné pro smlouvu a strany v tomto ohledu projevily vůli. Nicméně obecně dnes není možné zvolit UPICC jako právo rozhodné pro smlouvu, tj. není jejich volbou možno vyloučit kogentní normy práva jinak rozhodného.¹³⁹ Jinými slovy, je možno do smlouvy pouze inkorporovat UPICC, které tímto nahrazují dispozitivní normy práva jinak rozhodného.

Tato situace se ale může lišit v závislosti na způsobu rozhodování sporu mezi stranami. Zatímco rozhodčí soud nebude mít problém aplikovat UPICC na smlouvu podle přání stran, národní soud by nemusel volbu UPICC uznat jako plnohodnotnou volbu práva a v těch částech, v nichž by UPICC odporovaly kogentním normám práva jinak rozhodného, by je neaplikoval. Pochopitelně UPICC byly použity také při absenci jejich volby v několika rozhodčích nálezech.¹⁴⁰ Nepochybně UPICC mohou posloužit rozhodcům při rozhodování jako „*l'amiable compositeur*“ nebo jako vzor morálních pravidel, která mohou být vzata do úvahy při rozhodování „*ex aequo et bono*“ (viz také výklad v kapitole 3)¹⁴¹ Dle některých právních úprav je možná přímá aplikace UPICC na smluvní vztah (tj. mimo metodu kolizní).¹⁴²

---

¹³⁸ Srov. Preambuli UPICC.

¹³⁹ Srov. čl. 1. 4 UPICC.

¹⁴⁰ Např. rozhodčí nález MOK v Paříži č. 7375 z 5. června 1996; Rozhodčí nález MOK v Paříži č. 7110. Údaje o rozhodnutích čerpány z Marella, F. *Choice of Law in Third Millenium Arbitrations: The Relevance of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 2003, sv. 36, s. 1160 et seq.

¹⁴¹ Lze si představit použití např. čl. 3. 10 UPICC, který hovoří o hrubém nepoměru (*gross disparity*) práv a povinností smluvních stran, v rámci rozhodování *ex aequo et bono*.

¹⁴² Srov. čl. 1496 al. 1 Nouveau Code de procédure civile. K tomu srov. výklad od Racine, J. B., Siirainen, F. Op. cit. v pozn. 26, s. 403-404.

7.1 DOBRÁ VÍRA V UPICC

Dobrá víra představuje jeden ze základních principů UPICC.¹⁴³ Čl. 1. 7 stanoví, že „každá ze stran musí jednat v souladu s dobrou vírou a čestným jednáním v mezinárodním obchodu.“ UPICC zde tedy zakotvují, že jednání stran v průběhu celého „života“ smlouvy, tj. od předmluvních jednání, přes plnění smlouvy až po její zánik, musí být v souladu s dobrou vírou a čestným jednáním.¹⁴⁴ Komentář k UPICC vysvětluje, že jde o „dobrou víru a čestné jednání v mezinárodním obchodě“. Jinými slovy nemá být tento pojem chápán v myšlenkových schématech národního práva.¹⁴⁵ Pojem „čestné jednání“ pouze zdůrazňuje objektivnost standardu dobré víry.¹⁴⁶

Princip dobré víry je označován UPICC jako kogentní, tedy strany nemohou při výběru UPICC jako práva rozhodného pro jejich smlouvu vyloučit povinnost jednat v dobré víře.¹⁴⁷

V UPICC opět nalézáme, že domácí standardy dobré víry mohou být vzaty v potaz v rozsahu, v jakém jsou přijímány obecně mezi různými právními systémy.¹⁴⁸ Není-li toto konstatování protimluv, tak přinejmenším je možno tvrdit, že zde stále nemáme žádnou komplexní studii, která by přesvědčivě dokázala, že např. německé, ruské, nepálské, tuniské a české právo sdílí nějaký společný jmenovatel ohledně dobré víry ve smluvních vztazích. Paradoxně opět tento komentář může vést rozhodce, který se domnívá, že zná dva právní řády, tj. svůj a např. země, v níž studoval, k aplikaci dobré víry tak, jak ji zná z těchto právních řádů. Důsledkem jsou potom nežádoucí divergence v rozhodování jednotlivými rozhodci v závislosti na právní tradici, s níž mají zkušenost.

Dále komentář k UPICC hovoří o potřebě zohlednit při stanovení standardu dobré víry specifické podmínky daného obchodního odvětví a v rámci tohoto odvětví má být zohledněno socio-ekonomické prostředí, v němž se obchodník pohybuje, jeho „velikost“ a technické dovednosti.¹⁴⁹ Toto je celkem pochopitelný požadavek, nicméně podle mého názoru jde spíše o aplikaci obchodních zvyklostí v daném odvětví, nikoliv tedy dobré víry.

UPICC obsahují mnoho odkazů na dobrou víru.¹⁵⁰ Pojdme se nyní podívat na zakotvení dobré víry v UPICC prizmatem jejích funkcí.

---

¹⁴³ Srov. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2004*. Rome: UNIDROIT, 2004, s. 18; srov. také Bonell, M. J. Op. cit. v pozn. 6, s. 127 et seq.

¹⁴⁴ Srov. *UNIDROIT Principles 2004*, s. 18.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Pokud v dalším textu hovořím o dobré víře, vždy tím rozumím „dobrou víru a čestné jednání.“

¹⁴⁷ Srov. *UNIDROIT Principles 2004*, s. 21. Nicméně skutečnost, že UPICC považuje některé z ustanovení za kogentní, není rozhodující. Rozhodující je stanovisko práva rozhodného.

¹⁴⁸ *UNIDROIT Principles*, s. 20. Tato formulace až nápadně připomíná výše uvedeny Bonellův komentář k čl. 7(1) Vídeňské úmluvy.

¹⁴⁹ *UNIDROIT 2004*, s. 20.

¹⁵⁰ Např. Čl. 1.7, 1.8, 2.1.15, 2.1.16, 4. 8, 5.1.2 UPICC.

7.1.1 KOREKTIVNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY V UPICC

Jak bylo zmíněno, UPICC stanoví, že strany musejí jednat v souladu s dobrou vírou v průběhu celého „života“ smlouvy. UPICC zakotvují typický případ, kdy se aplikuje korektivní funkce dobré víry – zneužití práva. UPICC charakterizují zneužití práva jak „zlovolné jednání strany, které vykonává právo pouze proto, aby poškodila druhou stranu nebo v rozporu s účelem, pro něž bylo právo přiznáno, anebo pokud výkon práva je disproportční k původně zamýšlenému výsledku.“¹⁵¹ Tato definice zneužití práva není nikterak nová a v zásadě reflektuje pojetí zneužití práva tak, jak se vyvinulo ve francouzské civilistice konce 19. a počátku 20. století.¹⁵²

Zneužití práva je pak UPICC charakterizováno na následujícím příkladu.¹⁵³ Osoba A si pronajímá prostory od osoby B za účelem založení maloobchodu. Nájemní smlouva je sjednána na dobu 5 let. Po 3 letech však A sezná, že obchod v dané lokalitě jde špatně. Proto zavře obchod a informuje B, že už nemá zájem o nájem těchto prostor. Porušení smlouvy ze strany A by vedlo za normálních okolností k tomu, že by si B mohl vybrat, zda ukončí smlouvu a bude žádat náhradu škody nebo požadovat specifické plnění. Jenomže za určitých okolností B by zneužil svého práva, pokud by požadoval po A, aby zaplatil nájem za zbývající 2 roky namísto toho, aby ukončil smlouvu a žádal náhradu škody od A za ušlé nájemné po dobu, dokud nenajde nového nájemce.¹⁵⁴

Myšlenka za tímto případem je chvályhodná, z praktického i teoretického hlediska však problematická. Jednak zasahuje citelně do zásady *pacta sunt servanda* a alokaci rizik při uzavírání smlouvy. Jednak si nelze odpustit malou poznámku, že hledání nového nájemce může trvat déle než dva roky (zvláště pokud nebude pronajímatel příliš pospíchat). Náhrada škody tak může převýšit nájemné za 2 roky, což se nejeví být v souladu s dobrou vírou.

Jako projev limituje funkce dobré víry lze spatřovat povinnost stran vzájemně kooperovat, která je stanovena v čl. 5.1.3 UPICC. Toto ustanovení nám říká, že „každá ze stran musí spolupracovat s druhou stranou, jestliže taková spolupráce může být rozumně očekávána pro splnění povinností této smluvní strany.“¹⁵⁵

O projev funkce korektivní jde proto, že je zde limitována svobodná volba strany nespolečnost s druhou smluvní stranou. Na tomto ustanovení je rovněž pozoruhodné, že je první kodifikací obecné povinnosti smluvních stran spolupracovat v mezinárodním

---

¹⁵¹ UNIDROIT 2004, s. 19. Přeložil Z.N.

¹⁵² Srov. Zimmermann, R, Whittaker, S. Op. cit. v pozn. 4 , s. 34-35; v české literatuře srov. Hurdík, J. *Zneužití subjektivních občanských práv*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1987, *passim*.

¹⁵³ Příklad z UNIDROIT Principles 2004, s. 19.

¹⁵⁴ UNIDROIT 2004, s. 19.

¹⁵⁵ Srov. čl. 5. 1. 3 UPICC.

obchodu.¹⁵⁶ *Ratio* tohoto ustanovení je zřejmé. Nelze si představit, že by např. smluvní *joint venture* mohla fungovat bez elementární spolupráce stran.

Čl. 1. 8 UPICC představuje další projev limitující funkce dobré víry. Toto ustanovení je reakcí na tzv. nekonzistentní jednání smluvní strany.¹⁵⁷ Pokud tedy strana vzbudila v druhé smluvní straně domněnku, na základě níž a spoléhajíc se na ni druhá strana rozumně jednala, nemůže tato první strana jednat v rozporu s tímto svým předchozím jednáním k neprospěchu druhé strany. Nejde o nic jiného než o známý zákaz *venire contra factum proprium*.

Zajímavá otázka vzniká ohledně právní obrany proti nekonzistentnímu jednání. Komentář k UPICC uvádí, že porušení tohoto zákazu může vést ke vzniku práv nebo ke ztrátě, pozastavení účinnosti nebo změně práv jinak než smlouvou stran.¹⁵⁸

Institut *hardship* obsažený v UPICC vykazuje určitou podobnost s německou doktrínou *Wegfall des Geschäftsgrundlage*, která vyvěrá historicky z dobré víry.¹⁵⁹ Ačkoliv i *hardship* v rámci UPICC korektivně zasahuje do smluvního vztahu, není již projevem dobré víry. *Hardship* v UPICC je tedy zcela svébytným pravidlem, které nelze spojovat s dobrou vírou.

7.1.2 DOPLŇKOVÁ FUNKCE DOBRÉ VÍRY V UPICC

Dobrá víra je dle UPICC *jedním* ze zdrojů vedlejších implicitních povinností. V tomto směru čl. 4. 8 stanoví, že pokud se strany nedohodly na ujednání, které je důležité pro určení jejich práv a povinností, že má být doplněno ujednání, které je vhodné za daných okolností. Při určování, které ujednání má být doplněno, mají být mezi jinými faktory zohledněny:

- Úmysl stran,
- povaha a účel smlouvy,
- dobrá víra a čestné jednání,
- rozumnost.

Nadto čl. 5.1.1. UPICC poněkud duplicitně stanoví, že smluvní povinnosti mohou být výslovné nebo implicitní. Implicitní povinnosti mohou vyplývat, mimo jiné, z dobré víry.¹⁶⁰

UPICC pak uvádějí příklad, kdy vyplývá implicitní povinnost z dobré víry. Osoba A a osoba B vstoupily do jednání o smlouvě o vzájemné spolupráci, která se dotýká komplikované

---

¹⁵⁶ Dílčí projevy povinnosti spolupráce je samozřejmě možno nalézt už ve Vídeňské úmluvě. Srov. např. čl. 32 odst. 3 Vídeňské úmluvy.

¹⁵⁷ Srov. Bonell, M. J. Op. cit. v pozn. 6, s. 133-134.

¹⁵⁸ Srov. UNIDROIT 2004, s. 21.

¹⁵⁹ Čl. 6.2.1 UPICC 2004, Srov. také komentář k UPICC 1994, s. 146.

¹⁶⁰ Srov. čl. 5.1.2. UPICC.

studie únosnosti. Dlouhou před dokončením studie se B rozhodne, že nebude dále vyjednávat o smlouvě o vzájemné spolupráci. Ačkoliv nebylo mezi stranami nic sjednáno pro tuto situaci, dobrá víra vyžaduje, aby B oznámil A neprodleně své rozhodnutí, že nebude vyjednávat o smlouvě.¹⁶¹

7.1.3 INTERPRETAČNÍ FUNKCE DOBRÉ VÍRY V UPICC

Čl. 4. 1 UPICC stanoví pravidla pro výklad smlouvy. Ve svém prvním odstavci zakotvuje, že „smlouva se má vykládat dle společného úmyslu stran“. Druhý odstavec pak reaguje na situaci, kdy nelze zjistit společný úmysl stran. V tomto případě má být smlouva interpretována podle smyslu, který by jí přikládala rozumná osoba stejného druhu jako strany za daných okolností. Ačkoliv se tento druhý odstavec výslovně nezmiňuje o dobré víře, lze jej chápat jako vyjádření principu dobré víry v UPICC.¹⁶²

8. ZÁVĚRY

Domnívám se, že z předloženého výkladu o funkcích dobré víry je zřejmé, že představa jednotného standardu dobré víry v mezinárodním obchodu je jaksi idealistická. Následně tedy srovnávám funkce dobré víry mezi anglickým a německým právem, Vídeňskou úmluvou a UPICC. Z tohoto srovnání by mělo vyplynout, že existují některé společné projevy funkcí dobré víry jak v národním právu, tak ve Vídeňské úmluvě a UPICC. Nicméně by na této komparaci měly být viděny i podstatné rozdíly v uplatnění jednotlivých funkcí dobré víry.

8.1 KOREKTIVNÍ FUNKCE

Dobrá víra vykazuje obdobné aspekty korektivní funkce v německém právu a UPICC. Jak německé právo, tak UPICC obsahují zákaz zneužití subjektivního práva a zákaz *venire contra factum proprium*. Zákaz *venire contra factum proprium* pak potvrzuje i judikatura k Vídeňské úmluvě, ačkoliv pro účely tohoto příspěvku je uvedeno pouze jediné rozhodnutí.

Anglické právo naproti tomu neobsahuje zákaz *venire contra factum proprium*, který by vyvěral z dobré víry, kterážto není principem anglického smluvního práva. Proto anglické právo nesdílí tento standard dobré víry s UPICC, německým právem a Vídeňskou úmluvou.

Pokud se týká zákazu zneužití práva, lze soudit, že nejširší úpravu zahrnují UPICC a německé právo. Případy korektivního zásahu do smluvního vztahu na základě zneužití práva nejsou, jak bylo ukázáno výše, vyloučeny ani v rámci Vídeňské úmluvy. Korektivní zásahy do smluvního vztahu na základě dobré víry jsou pak prakticky vyloučeny v právu anglickém. V žádném případě však zásahy do smluvního vztahu nebudou činěny v anglickém právu na základě institutu dobré víry.

Lze očekávat, že pouze aplikace německého práva či UPICC může vést ke zmírnění následků tzv. triviálního porušení smlouvy. Anglické právo toto prozatím neumožňuje. Rovněž zde není evidence, že by soudy či rozhodci aplikovaly dobrou víru dle Vídeňské úmluvy na případy tzv. triviálního porušení smlouvy.

---

¹⁶¹ Srov. UNIDROIT Principles 2004, s. 130.

¹⁶² Srov. Bonell, M. J. *Op. cit. v pozn. 6*, s. 142.

8.2 DOPLŇUJÍCÍ FUNKCE

Německé právo ukládá stranám na základě dobré víry mnoho vedlejších implicitních povinností. Podobně UPICC umožňují dovozování implicitních povinností na základě dobré víry. V anglickém právu je sice možno nalézt určité implicitní smluvní povinnosti, což může vyvolávat dojem funkční podoby s dobrou vírou. Nicméně tyto implicitní povinnosti plynou ze zákona, zvyklosti nebo rozhodnutí soudu; nikoliv tedy z dobré víry. Vídeňská úmluva, jak bylo ukázáno výše, prakticky nedává prostor vzniku povinností v ní výslovně nevyjádřených.¹⁶³

8.3 INTERPRETAČNÍ FUNKCE

§ 157 BGB obsahuje povinnost soudu interpretovat smlouvou v souladu s dobrou vírou, tj. německý soudce není vázán pouze textem smlouvy. Naopak hlavní zásadou interpretace smluv v anglickém právu je, že soud se má držet textu smlouvy. Anglické právo tedy nezakotvuje povinnost soudu vykládat smlouvou dle dobré víry.

Čl. 8 odst. 2 Vídeňské úmluvy stanoví, že pokud nelze zjistit úmysl stran, smlouva se má vykládat podle významu, který by jí přikládala rozumná osoba v pozici stran za daných okolností. Ačkoliv tato formulace přímo nehovoří o dobré víře, lze i na základě rozhodnutí k Vídeňské úmluvě, jež je uvedeno výše, pokládat toto ustanovení za směřující k interpretaci v souladu s dobrou vírou. UPICC obsahují prakticky totožnou úpravu jako Vídeňská úmluva. Zakotvují tedy, že v případě nemožnosti zjistit společný úmysl stran, se má smlouva vykládat z hlediska rozumné osoby.

Literatura:

- Alpa, G. *The Age of Rebuilding . Sketches on the New Italian Private Law.* London: British Institute of International and Comparative Law, 2007.
- Atiyah, P.S. *Introduction to the Law of Contract. 5th Edition.* Oxford: Clarendon Press, 1995.
- Bassenge, P., Heinrichs, H., Diederichsen, U., Putzo, H. et al. *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch.* Band 7. München: C. H. BECK, 2005.
- Bénabent, A. *Droit Civil. Les obligations.* 11e édition. Paris: Montchrestien, 2007.
- *Black's Law Dictionary. 2nd Reprint.* St. Paul: West Group, 2007.
- Bonell, M. J. *An International Restatement of Contract Law. The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts.* 3rd. Ed. Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2005.

---

¹⁶³ Podobně Hýblová, K. Op. cit. v pozn. 125, s. 298.

- Bonell, M. J. Article 7. In *Bianca-Bonell Commentary on International Sales Law*, Giuffrè: Milan(1987) 65-94. Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bonell-bb7.html>
Poslední návštěva 31. 5. 2009.
- Bonell, M. J.(Ed.) *The UNIDROIT Principles in Practice. Caselaw and Bibliography on the Principles of Commercial Contracts*. Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2002.
- Bridge, M. *Does Anglo-Canadian Contract Law Need a Doctrine of Good Faith?* The Canadian Business Law Journal, 1984, sv. 9, č. 4, s. 385- 426.
- Brownsword, R. *Contract Law: Themes for the Twenty-First Century*. Oxford: OUP, 2006.
- Busch, D., Hondius, E., Van Kooten, H. J., Schelhaas, H. *The Principles of European Contract Law and Dutch law: a Commentary*. The Hague: Kluwer Law International, 2002.
- Cordero Moss, G. *International Contracts between Common Law and Civil Law: Is Non-state Law to Be Preferred? The Difficulty of Interpreting Legal Standards Such as Good Faith*. Global Jurist, 2007, sv. 7, č. 1 (Advances), s. 31. Dostupný z: <http://www.bepress.com/gj/vol7/iss1/art3>.
- Fabre-Magnan, M. *Les obligations*. Paris: PUF, 2004.
- Farnsworth, E. A. *Duties of Good Faith and Fair Dealing under the UNIDROIT Principles, Relevant International Conventions, and National Laws*. Tulane Journal of International and Comparative Law, 1995, č. 3.
- Furmston, M. P. *Cheshire, Fifoot and Furmston's Law of Contract*. 15th Edition. Oxford: OUP, 2007.
- Giliker, P. *Regulating Contracting Behaviour: The Duty to Disclose in English and French Law*. European Review of Private Law, 2005, sv. 13, č. 5, s. 621-640.
- Goode, R., Kronke, H., McKedrick, E. *Transnational Commercial Law. Text, Cases and Materials. 1th Edition*. Oxford: OUP, 2007.
- Goode, R. *The Concept of Good Faith in English Law*. Rome: Centro di studi e ricerche di diritto comparato e straniero, 1992.
- Grosso, G. *Scritti Storico Giuridici. Tomo III. Diritto Privato. Persone. Obligazioni. Successioni*. Torino: G. Giapichelli editore, 2001.

- Grundmann, S., Mazeaud, D (eds.). *General Clauses and Standards in European Contract Law. Comparative Law, EC La and Contract Law Codification.* The Hague: Kluwer Law International, 2006.
- Hartkamp, A., Hesselink, M., Hondius, E., Joustra, C., Du Perron, E. (eds.) *Towards a European Civil Code.* Nijmegen: Ars Aequi Libri, 1998.
- Hurdík, J. *Zneužití subjektivních občanských práv.* Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1987.
- Hurdík, J. *Dobrá víra.* Právník, 2007, č. 5, s. 565-573.
- Hurdík, J. *Zásady soukromého práva.* Brno: Masarykova univerzita, 1997.
- Hýblová, K. *Role dobré víry při obchodování podle Vídeňské úmluvy.* Právní fórum, 2008, č. 7, s. 293-301-
- Knapp, V. *Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy.* 1. Vydání. Praha: C.H. BECK, 1996.
- Kötz, H., Zweigert, K. *Introduction to Comparative Law.* (Přeložil Tony Weir). Oxford: Clarendon Press, 1998.
- Lando, O., Beale, H. (eds.) *Principles of European Contract Law. Part I and II.* The Hague: Kluwer Law International, 2000.
- Lando, O. *Is Good Faith an Over-arching General Clause in the Principles of European Contract Law?* European Review of Private Law, 2007, č. 6, s. 841-853.
- Marella, F. *Choice of Law in Third Millenium Arbitrations: The Relevance of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts.* Vanderbilt Journal of Transnational Law, 2003, sv. 36, s. 1160 et seq.
- Markesinis, B. Unberath, H., Johnson, A. *The German Law of Contract.* Oxford: Hart Publishing, 2006.
- McKendrick, E. *Contract Law. Text, Cases, And Materials.* Oxford: OUP, 2005.
- Peden, E. *Good Faith in the Performing of Contracts.* Chatswood: Lexis Nexis Butterwoths, 2003.
- Pelikánová, I. *Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském i českém kontextu.* Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 656-669.

- Portale, G. B. *Lezioni di diritto privato comparato. Seconda edizione.* Torino: G. Giappichelli Editore, 2007.
- Racine, J. B., Siiriainen, F. *Droit du commerce international.* Paris: Dalloz, 2007.
- Ranieri, F. *Europäisches Obligationenrecht. Ein Handbuch mit Texten und Materialien.* Zweite, erweiterte Auflage. Wien/New York: Springer, 2003.
- Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu.* Praha: ASPI, 2006.
- Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání.* Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008.
- Schlechtriem, P. *Good Faith in German Law and in International Uniform Laws.* Rome: Centro di studi e ricerche di diritto comparato e straniero, 1997.
- Schlechtriem, P., Schwenger, I.(eds.) *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods.* Oxford: OUP, 2005.
- Sim, D. *The Scope and Application of Good Faith in the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods.* Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/sim1.html>.
- Skřejpek, M. *Poodkryté tváře římského práva: příspěvek k aplikaci „Principů“ E. F. Smidaka.* Praha: Havlíček Brain Team, 2006.
- Stone, R. *The Modern Law of Contract. 7th Edition.* London: Routledge-Cavendish, 2008.
- Teubner, G. *Legal Irritants: Good Faith in British Law or How Unifying Law Ends Up in New Divergencies.* *Modern Law Review*, 1998, sv. 61, s. 11-32
- *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2004.* Rome: UNIDROIT, 2004.
- *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts.* 1th Ed. Rome: UNIDROIT, 1994.
- Von Bar, Ch., Clive, E., Schulte-Nölke, H. (eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference. Interim Outline Edition.* München: Sellier, 2007.
- Weber, K. (Hrsg.) *Rechtswörterbuch.* München: C. H. BECK, 2007.
- Zapletal, J. *Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu.* *Právní rozhledy*, 2006, č. 2, s. 60 et seq.

*Dávid R., Neckář J., Sehnálek D., (Editors). COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1. edition.
Brno : Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4821-8*

- Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.) *Good Faith in European Contract Law. Cambridge: CUP, 2000.*

Reviewer:

Naděžda Rozehnalová

Contact – email:

Zd.novy@seznam.cz